

At blive undersøgt

**Case-samling om børnefaglige undersøgelser
og forældrekompetenceundersøgelser -
med fokus på retssikkerhed og kvalitet**

At blive undersøgt

**Case-samling om børnefaglige undersøgelser
og forældrekompetenceundersøgelser -
med fokus på retssikkerhed og kvalitet**

Case-samling - At blive undersøgt

Børnefaglige undersøgelser/forældrekompetenceundersøgelser. Retssikkerhed og kvalitet.

Med fokus på retssikkerhed og kvalitet i forhold til forældrene - og forældrenes oplevelse af undersøgelsesproces/undersøgelsens anvendelighed.

Foreningen RIFT www.rift.center fokuserer her og i temaarrangement 28/11 2018 (se program for temaarrangement bagerst i hæftet) på børnefaglige undersøgelser med fokus på forældrekompetenceundersøgelse

FORDI en børnefaglig undersøgelse (§50) og forældrekompetenceundersøgelser er vigtige omdrejningspunkter i børns, unges og familiers møde med forvaltningen, ikke mindst i anbringelsessager.

Undersøgelserne har stor betydning for afgørelser og for sagernes udvikling. Det er komplekst at undersøge børn, unge og familiers udfordringer, ressourcer og kompetencer.

Forholdet mellem metodefrihed og retssikkerhed på undersøgelsesområdet har i årevis været et debatteret emne. Gennemførelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser er ikke lovreguleret. Kommuner kan udarbejde den socialfaglige undersøgelse på mange forskellige måder.

Desværre oplever vi i RIFT mange eksempler på manglende kvalitet og retssikkerhed i disse afgørende undersøgelser.

Vi ønsker og håber med at sætte fokus på dette vigtige emne, at den langvarige debat om kvalitetssikring og retssikkerhed kan munde ud i handlinger, der kan sikre og forbedre både kvalitet og retssikkerhed.

Med venlig hilsen
Foreningen RIFT
www.rift.center

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Oversigt over eksemplerne på manglende kvalitet og retssikkerhed i forbindelse med Børnefaglige (§50) undersøgelser	9
Forældrekompetenceundersøgelser	10
Indledning	
Uddybende om lovgivning, debat og teoretiske overvejelser om undersøgelserne på børne-ungeområdet	11
Børnefaglig undersøgelse: Selektivt fra forskning, anbefalinger og debat	13
Forældrekompetenceundersøgelse: Selektivt fra anbefalinger og debat	19
Om case-eksempler børnefaglige undersøgelser	29
Case-eksempler	
1. Manglende etablering af samarbejde om undersøgelserne	31
2. Akut – anbringelse, undersøgelser bagefter.	39
3. Partshøringer – uklarhed	41
4. Undersøgelser i uvante omgivelser	44
5. Ugennemsigtige, uklare undersøgelser	46
5. Ugennemsigtig, uklart undersøgelsesforløb	49
Forældrekompetenceundersøgelser cases/statistik	53
Statistik om 29 forældrekompetenceundersøgelser	55
APPENDIX: Fra lov og vejledning til loven	66
Invitation og program til temaarrangement	78

Forord

Kvalitet og retssikkerhed, når der undersøges, er højt oppe på RIFTs liste over vigtigste indsatser

På konferencen januar 2017: "Børnesager – hvor er retsstaten", afholdt i samarbejde mellem vores forening: RIFT¹, Retspolitisk Forening og Foreningen for Social Retssikkerhed i kølvandet på rigsrevisionens/statsrevisorernes kritik af sagsbehandlingen på børne-ungeområdet, var der bred enighed om, at kvalitet og retssikkerhed i sagsbehandlingen på børne-ungeområdet ikke er god nok. Folketingspolitikerne i panelet: **Trine Torp/SF og Karina Adsbøl/DF sendte en bold tilbage til os arrangører: Nu havde vi sat fokus på mangler og fejl, kunne vi ikke også komme med bud på løsninger?**

I RIFT tog vi bolden op bl.a. ved – i samarbejde med Retspolitisk Forening - at indkalde vidende fagfolk/jurister fra forskellige organisationer samt relevante uddannelsesaktører på feltet til en **"ressourcegruppe"**, som siden og fortsat mødes hvert halve år for at drøfte udfordringer og mulige løsninger på området. Vi er i gruppen i hvert fald enige om, at hverken kvalitet eller retssikkerhed i sagsbehandlingen på børne-ungeområdet er god nok, men vi er også enige om, at det er et meget komplekst problemfelt at finde løsninger på. En af medlemmerne i ressourcegruppen er tænketanken Justitia, som netop har udgivet rapporten: "Tvangsanbringelser – retssikkerhed i en kompliceret beslutningsproces", indeholdende både udvalgt afdækning og løsningsforslag.

Foruden initiativet til ressourcegruppen sendte RIFT i samarbejde med Retspolitisk Forening og Foreningen for Social Retssikkerhed et **brev ud til samtlige kommuner med "Anbefalinger om aktuell forbedring af sagsbehandling på anbringelsesområdet", hvor vi angav 5 vigtige punkter.**² RIFT har besluttet at uddybe hvert enkelt punkt ved et temamøde, herunder mødet 28. november 2018 – se program bag i hæftet. Denne case-samling er udarbejdet som del af dette og giver eksempler på mangler på kvalitet og retssikkerhed samt ideer om løsninger i forhold til § 50-undersøgelser og forældrekompetenceundersøgelser. Som vi uddyber i indledningen, har disse undersøgelser og anvendelsen af dem ofte afgørende betydning for sagernes videre gang.

RIFT kender eksemplerne fra vores erfaringsindsamling, herunder fra forældrene selv og fra § 54-støttepersoner med indgående kendskab til sagerne, og vi er i

1 www.rift.center Omtale af konferencen/tilhørende case-samling: "Sat ud på et sidespor".

2 Brevet/punkterne kan læses på RIFTs hjemmeside og omhandler 1) forebyggelse, 2) undersøgelser, 3) samarbejde 4) forældrehandleplaner, 5) handleplaner ved hjemgivelse.

besiddelse af de akter/undersøgelser, der omtales. Der er i eksemplerne fokus på familiens oplevelse, hvilket i dette tilfælde især er forældrenes oplevelse. Vi er opmærksomme på, at børn og unge i samme grad lider under manglende kvalitet og retssikkerhed/utilstrækkelig inddragelse på også på dette område, men vi har ikke i samme omfang adgang til dokumentation af dette og ved, at Børns Vilkår m.fl. har fokus på dette. Vi er ligeledes opmærksomme på, at case er beskrevet ud fra forældrenes oplevelse samt akter og den dokumentation, som forældrene er i besiddelse af - uden forvaltningens mulighed for at kommentere. Vi ved, at der også findes gode eksempler på undersøgelser/undersøgelsesforløb, men vi håber med denne case-samling og temamødet at kunne bidrage til, at der snarest skabes rammer for de forbedringer, som vi anser nødvendige på dette meget vigtige felt.

Susanne Munck
Formand foreningen RIFT

Oversigt over eksemplerne på manglende kvalitet og retssikkerhed i forbindelse med Børnefaglige (§50) undersøgelser

Der foreligger yderst begrænset dansk forskning om § 50-undersøgelser og (vist) ingen dansk forskning om forældrekompetenceundersøgelser, selvom de er hjørnestenenen i både afdækning af og arbejdet med udsatte familier, børn og unge.

Børnefaglige undersøgelse (§ 50)

1. Når der ikke etableres samarbejde om undersøgelserne

- Undersøgelse om lille pige baseret alene på dokumenter uden forældrenes inddragelse, da forældrene ikke har tillid til et samarbejde med forvaltningen.
- Opgivelse af etablering af samarbejde med mor ender med tvangsmæssig institutionsundersøgelse (§ 51) af dreng.

2. Undersøgelser ved akutanbringelser, hvor der ofte først undersøges efter anbringelsen

- Underretningskulturen kan føre til akutanbringelser, hvor der anbringes uden undersøgelse. Herefter er det ofte sværere at opnå et tillidsfuldt samarbejde med forældrene om undersøgelser.

3. Manglende/mangelfuld partshøring før og efter § 50

- Ved samtykke til undersøgelsen ved forældre ofte ikke, hvad de giver samtykke til.

4. Undersøgelse i uvante omgivelser

- Eksempler fra undersøgelser på Familieinstitution: Når utryghed ved situationen skaber nye problemer og nedsætter forældrekompetencen

5. Manglende gennemsigtighed/manglende faglighed

- Sag om nyfødt barn, baseret på gamle papirer og på teori baseret på formodning om at forældre er stærkt kognitivt nedsatte
- Eksempel på, at der på grund af underretninger og at familiebehandlere vurderer det på tyndt grundlag, anbringes midt i proces/§ 50 - undersøgelsesforløb, hvorefter både børn og forældre i årevis ikke forstår, hvorfor der blev anbragt.

Forældrekompetenceundersøgelser (FKU)

Undersøgelserne er af yderst svingende indholdsmæssig kvalitet, og klagemuligheden over dette er begrænset. Forældrekompetenceundersøgelserne kvalitetstjekke ikke af hverken børne-ungeudvalg, Ankestyrelse eller byret, selvom undersøgelserne ofte har afgørende vægt som grundlag for tvangsanbringelser og følger/danner vurderingsgrundlag om forældrene i mange år:

- Bliver ingen forældre partshørt om/kun få forældre får indflydelse på valget af psykolog til disse følsomme undersøgelser, og i mange tilfælde overholdes Socialministeriets vejledende retningslinjer ikke – således, at der hverken afholdes opstartsmøde eller afsluttende møde med forældrene om erklæringen. Skønt manglende fælles forståelse af undersøgelsen og dens resultater skaber dårligt udgangspunkt for både undersøgelsesforløb og samarbejdet om barnet/den unge.
- I mange undersøgelser angives ikke, hvordan forældrene kan udvikle deres forældreskab.
- Når det angives, følges det i mange tilfælde ikke op af kommunen med kvalificerede indsatser.
- Der mangler i undersøgelserne ofte sikring af ligebehandling af forældre med minoritetsbaggrund eller af funktionsnedsatte forældre.
- Undersøgelserne er af yderst svingende indholdsmæssig kvalitet af og klagemuligheden over dette er begrænset.
Forældrekompetenceundersøgelses kvalitetsstjekkes ikke af hverken børne-ungeudvalg, Ankestyrelse eller Byret, selvom undersøgelserne ofte har afgørende vægt som grundlag for tvangsanbringelser og følger/danner vurderingsgrundlag om forældrene i mange år.

Indledning

Uddybende om lovgivning, debat og teoretiske overvejelser om undersøgelserne på børne-ungeområdet

Når vi i RIFT kigger på de 80-90 sager, vi har nærmere kendskab til, er det helt gennemgående, at hverken har været foretaget en forældrekompetenceundersøgelse (FKU), får denne afgørende betydning for sagernes forløb. Inklusive for de retslige afgørelser ved henholdsvis børn og ungeudvalg, Ankestyrelsen og byretterne.

Uanset om der foretages FKU i børnefaglige undersøgelser (§ 50 undersøgelse) har denne stor betydning.

Undersøgelserne er ikke kun vigtige for de retslige afgørelser men også for den løbende sagsbehandling og familiernes muligheder for at samarbejde om indsatser/anbringelse.

Når der ikke ligger en klar og tydelig godt formidlet undersøgelse, som er blevet til i en gennemsigtelig proces og med klare forståelige anbefalinger af indsatser, så mangler der et fælles udgangspunkt for forståelse af og samarbejde om indsatsen. Dette rammer både børn, unge og forældre.

Vi skriver "når" og ikke "hvis", fordi det, i de sager vi kender til, desværre mere er reglen end undtagelsen, at der er faglige (og retssikkerhedsmæssige) mangler ved de børnefaglige undersøgelser/undersøgelsesforløbene. Derfor er det, som nævnt i forordet, det tema, vi i RIFT finder vigtigst med henblik på forbedring af indsatsen på området.³

I denne indledning henviser vi til lovgivningen om undersøgelserne og omtaler relevant forskning og debat samt afdækning af/anbefalinger i forhold til udfordringerne på feltet.

RIFT er en lille forening uden ansatte, så dette er på ingen måde en fuldstændig afdækning af feltet, men alene en introduktion til case-eksemplerne.

3 Det vil sige: Vi har punktet: Forebyggelse, som det allervigtigste. Men det er for bredt et emne for RIFT at tage fat i, så det er vi glade for at mange andre organisationer har fokus på. Vi mener, at hvis skoler, børnehaver, socialforvaltninger m.fl. havde tilstrækkelige ressourcer/faglighed i det daglige arbejde, så er der en del af disse undersøgelser, som ikke havde været nødvendige. Den faglighed og de anbefalinger, der kommer til udtryk i undersøgelserne, burde i en hel del tilfælde være en del af den almene praksis. Men der vil selvfølgelig altid være brug for undersøgelser. Derfor er det det vigtigste tema for RIFT at tage op.

Case-eksemplerne er fra vores brede kendskab til praksis. De er set fra familiernes side, da dette er kernebidraget i RIFTs arbejde. Vi er glade for, at andre organisationer som f.eks. Børns Vilkår har fokus på emnet særligt set fra børnene og de unges vinkler.

Som vi ofte nævner i RIFT, ser vi ikke nogen modsætning i dette. Både børn, unge og forældre og de samlede familier skal mødes med retssikkerhed og fagligt kvalificerede inddragende indsatser – også når der undersøges.

Helt praktisk anbefaler vi, at du bruger Google Chrome eller Microsoft Edge til at åbne de angivne links.

Børnefaglig undersøgelse: Selektivt fra forskning, anbefalinger og debat

Den børnefaglige undersøgelse er et lovkrav angivet i § 50 (og § 51) (Kapitel 11) Lov om Social Service og uddybet i Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til serviceloven) LBK nr. 1114 af 30. august 2018, offentliggjort 4. september 2018.
www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=202239

Vejledning nr. 9007 af 7/1 2014
www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=158930

I Appendix bagerst har vi indsat lovens § 50, § 51 og udvalgte punkter fra vejledningen

Vi har i RIFT ikke ressourcer til at foretage en gennemgribende research om/læsning af litteratur og forskning om feltet, men vi har fundet frem til et igangværende projekt: "Kvalitet i børnefaglige undersøgelser" ved Via University College, hvorfra vi havde inviteret lektor Lis Montes de Oca til vores temadag. Lis Montes de Oca er desværre optaget 28/11 og kan ikke komme på temadagen, men fortæller bl.a., at der findes forsvindende lidt valid forskning om børnefaglige undersøgelser.

En af de få, der har forsket om børnefaglige undersøgelser med brugerperspektiv er Phd. af Stina Krogh Petersen, Ålborg Universitet, som vi ligeledes inviterede til at holde oplæg på temadagen, men som desværre også er optaget den dag.

Vi har derfor nedenfor resumeret fra Tværgående konklusioner i Stina Krogh Petersens (SKP) Phd **"At undersøge og blive undersøgt: Et kvalitativt casestudie af hvordan professionel praksis i den børnefaglige undersøgelse udfoldes og opleves i tre kommunale myndighedsafdelinger"**, 2015. Ikke mindst fordi vi i RIFT kan nikke genkendende til SKPs kategoriseringer og analyser af blandt andet forskellige former for vidensindsamling og forskellige niveauer af forældreinddragelse i de børnefaglige undersøgelser.

Også SKP påpeger, at der kun er begrænset forskning med fokus på bruger-

perspektiver på såvel myndighedsarbejde generelt som på den børnefaglige undersøgelse (Ibid s. 255).

SKP undersøger 3 forskellige kommunale praksisser om en børnefaglig undersøgelse – bl.a. ud fra disse perspektiver:

Hvordan indsamler og reflekterer socialrådgivere over viden i den børnefaglige undersøgelse?

Og herunder

Inddragelse af familierne

SKP kategoriserer indsamlingsmetoderne efter henholdsvis bredt og smalt fokus/indsamlingspraksis, hvor man i **bred indsamlingspraksis** interesserer sig for forhold, der ikke nødvendigvis er knyttet an til de bekymringer, antagelser eller underretninger eller henvendelser, som undersøgelsen foretages på baggrund af. Og hvor man modsat i **smal indsamlingspraksis** arbejder målstyret og afgrænset gennem en for undersøgelsen opstillet problemformulering. Med en reflektiv målstyring – med mulighed for forandring.

SKP har undersøgt to kommuner, der arbejder med henholdsvis bred indsamlingspraksis og smal indsamlingspraksis og en tredje, der arbejder med, hvad der benævnes som **eksplorerende** i kraft af justerbare bekymringer, antagelser, underretninger og viden, der kontinuerligt indsamles og danner udgangspunkt for refleksioner.

Smal indsamlingspraksis

Når indsamlingspraksissen udfoldes på baggrund af en konkret problemformulering, bliver det muligt for socialrådgiveren at vurdere, hvilken viden de skal indsamle, hvornår der er genereret tilstrækkelig viden og dermed, hvornår problemformuleringen kan "besvares".

Familien deltager i alle indsamlingspraksisser, hvilket vil sige, at familien også inddrages, når der indsamles viden fra andre aktører. På dette område adskiller praksis i denne kommune sig fra de øvrige to nævnte. Desuden inddrages familierne i dele af refleksionen gennem dialogmøder.

Analysen af familiernes oplevelse viser, at den smalle undersøgelsespraksis kan skabe oplevelser af undersøgelsen som tryk og forudsigelig. Analysen bekræfter desuden praksissens opmærksomhed mod kontinuerligt at informere familien, idet niveauet af information italesættes som positivt af flere familier. (Ibid s. 259 - 260)

Bred indsamlingspraksis

Socialrådgiverne lægger i denne indsamlingspraksis vægt på relationer til familien som gode i forhold til at "lukke familien op". Analyser af familiernes oplevelser

viser imidlertid, at socialrådgivernes relationelle arbejde kan virke tilslørende på oplevelsen af undersøgelsens fokus, og som en konsekvens heraf kan familien opleve undersøgelsen som utryk, uigennemsigtig og uforudsigelig. (Ibid s. 258-259)

Eksplorerende indsamlingspraksis

Her fremstår praksisserne infiltreret i hinanden og udfoldes ofte skiftevis (modsat den kronologi som undersøgelserne i de øvrige kommuner indeholder, hvor indsamlingspraksisserne generelt udfoldes førend refleksionspraksisserne.)

Den eksplorerende undersøgelsesstrategi betyder, at det kan være vanskeligt at holde familien orienteret og oplyst om undersøgelsens fokus og proces, og analyserne af familiernes oplevelse skildrer også familier, som oplever at være kørt ud på et sidespor i forhold til egen undersøgelse.

Analyse af familiernes oplevelse viser, at familierne oplever, at den professionelle praksis fremstår kaotisk, uklar, svær at trænge igennem og frem for alt ikke har familiens og barnets trivsel i fokus. (Ibid s. 260 -261)

"Afhandlingens analyser giver anledning til mere nuanceret at betragte hvilke former for inddragelse, som kan bidrage positivt til familiens oplevelse af den børnefaglige undersøgelse. Konkret finder afhandlingen, at familiens aktive og kontinuerlige medvirken i undersøgelsen, uden at denne medvirken nødvendigvis rummer definitionsmagt, bidrager til at gøre undersøgelsen transparent, hvilket bidrager ganske positivt til familiens oplevelse af undersøgelsen." (Ibid s. 265)

SKP beskriver, at hendes analyser viser, at undersøgelsesindgang har betydning for familiens oplevelse af undersøgelsen, så familier, der selv henvender sig ikke oplever undersøgelsen lige så utryk som familier, hvis indgang er underretninger. (Ibid s.266)

Vi har plukket i SKP s undersøgelsens tværgående konklusioner og bringer ikke alle nuancer, herunder kan nævnes, at SKP uddyber, at der er fordele og ulemper ved såvel den smalle som den brede indsamlingspraksis. Den smalle praksis kan have den ulempe, at man på grund af stramt fokus overser såvel nogle ressourcer som nogle problemer, som det brede fokus kan få øje på. SKP uddyber også, at familiernes oplevelse af den samme indsamlingspraksis kan være forskellig.

Vi er opmærksomme på, at undersøgelserne kan foregå på lige så forskellige måder, som der er kommuner – eller nok på mange flere måder. Og ikke kun som i de 3 undersøgte kommuner.

Men vi hæfter os ved og finder SKPs afsluttende opsummering meget vigtigt:

At familiers oplevelser af den professionelle praksis, som de er en del af, udgør væsentlige forudsætninger for det efterfølgende sociale arbejdes muligheder for at hjælpe barnet og familien. Undersøgelsesarbejdet og herunder professionel praksis i den børnefaglige undersøgelse, bør derfor betragtes som en hjørnesten for effektivt arbejde med børn og familier. Og at den centrale placering understreger, at det ikke er ligegyldigt, hvordan professionel praksis i undersøgelser udfoldes, og at det bør efterstræbes at skabe undersøgelser, der af familierne opleves som transparente og derfor gennemskuelige. (Ibid s.275)

Vi har fundet SKP's undersøgelse og tværgående konklusioner interessante og genkendelige ikke mindst i forhold til analyserne af familiens oplevelser af, at mangel på tryghed og forudsigelighed ofte hænger sammen med manglende klarhed om, hvad der undersøges og hvorfor.

Vi genkender også, hvordan det ofte kan være svært i undersøgelserne at se ud fra hvilke problemformuleringer, der er indsamlet viden, og svært at se, om der fagligt og metodisk er reflekteret og konkluderet på disse.

Af undersøgelse fra **Ankestyrelsen** (Kommunernes anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser, oktober 2012) fremgår det (s. 11) om oplysningsgrundlag til at afdække ressourcer og problemer hos forældrene i den børnefaglige undersøgelse, at kommunerne typisk (i 94 % af de undersøgte børnefaglige undersøgelser) anvender journalnotater til afdækning af forældrenes ressourcer og problemer. Og at udtalelser og statuserklæringer indgår i hhv 73 % og 43 % af undersøgelserne. I 9 % indgår Forældrekompetenceundersøgelser.

Vi går ikke nærmere ind i denne kvantitative undersøgelse af børnefaglige undersøgelser, men har hæftet os ved nedenstående anbefalinger udarbejdet af Dansk psykologforening, (Højere kvalitet i børnesager), der anbefaler, at psykologer i højere grad deltager i børnefaglige undersøgelser:

Dansk Psykolog Forening har udarbejdet et notat med fem anbefalinger, der kan være med til at sikre faglig kvalitet i kommunernes anvendelse af forældrekompetenceundersøgelse, børnefaglige undersøgelser og valg af foranstaltninger – herunder om den børnefaglige undersøgelse og valg af foranstaltning:

3. Der bør altid indgå en psykologisk undersøgelse af barnet som del af den børnefaglige undersøgelse, når der er tale om tvangsanbringelse, anbringelse og anden indgribende foranstaltning. Vurderingen af, om allerede eksisterende akter kan erstatte en undersøgelse, skal foretages af en psykolog.

4. Der bør være psykologer med til at vurdere, om barnets behov imødekommes af den valgte foranstaltning i forbindelse med anbringelse af et barn eller en ung.

5. Kommunerne bør systematisere evalueringen af, hvorvidt den valgte foranstaltning er tilstrækkelige.

www.dp.dk/wp-content/uploads/punkt-5-notat-vedr-hoejere-kvalitet-i-bornesager.pdf

Vedrørende pkt. 3 uddyber psykologforeningen, at formålet med en sådan undersøgelse er at sikre, at den iværksatte foranstaltning er dækkende for barnets behov.

Vedrørende pkt. 4 uddyber psykologforeningen, at sagsbehandleren for at finde den rette foranstaltning altid bør rådføre sig med en autoriseret psykolog, og at denne ikke må være den samme, som har gennemført den psykologfaglige undersøgelse af barnet, men godt kan være ansat i samme forvaltning/alternativt være rekvireret eksternt.

Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet (DUKH) bringer i 2014 indlæg om retssikkerhedsmæssige problemer i sager om børnefaglige undersøgelser (Retssikkerhedsmæssige problemer, 2014), hvor DUKH er stødt på problemer med den processuelle retssikkerhed vedr. den børnefaglige undersøgelse:

- Mangler ift. partshøring
- Mangler ift. at være tilstrækkelig vejledt
- Mangel på fyldestgørende begrundelser
- Problemer med sagsbehandlingstiden
- Mangel på borgerinddragelse
- Mangel på tilstrækkelig oplysning/mangel på helhedsvurdering

Hvor manglen på borgerinddragelse for DUKH synes at være det største problem.
www.dukh.dk/viden-selvhaelp/borneområdet/anbringelse-og-aflastning/dukhs-erfaringer-om-bornefaglig-undersogelser-juni-2014

Vi har ikke systematisk søgt artikler på området, men er faldet over **artikel i Socialrådgiveren (Hvordan afklarer vi, om de er gode nok forældre, 2011)** af Lotte Abrahams og Ruth Mantzius Abrahams, som på daværende tidspunkt drev

Anemonegården, et bo- og familiebehandlingssted. De påpeger bl.a. betydningen af tillid, hvis forældrene skal nå frem til erkendelse, og at det kræver, at personer, der arbejder med familier, har viden om og forståelse for forældres eventuelle særlige vanskeligheder. De betoner, at forældre, som f.eks. har opnået begyndende indsigt i deres relationelle vanskeligheder, er i risiko for at miste tilliden til de professionelle, der skal hjælpe dem. Forældrene har ligesom børnene brug for støtte, og det er nødvendigt med supervision for at kunne skærpe evnen til f.eks. at undgå at blive ramt af indre vurderinger i arbejdet med forældrene.

I en ældre forskningsoversigt (Til barnets bedste, 2001) påpeger Tine Egelund og Knut Sundell, hvordan man ikke kan forvente, at socialarbejdere er færdigt uddannede til at varetage "socialt børneforsorgsarbejde", men at en yderligere kvalificeret efter-videreuddannelse er nødvendig. (Ibid s.208)

Det kan undre, at dette ikke mere systematisk er sket siden. I den i forordet omtalte ressourcegruppe, som RIFT er med i, foreslår jurister, at der kunne indføres autorisation for sagsbehandlere på dette så vigtige og alvorlige område.

Måske ligger mange af de udfordringer og problemer, der synes at gentage sig, i manglende god-nok-faglighed på dette felt. Det er i hvert fald påfaldende, at de problemer ved den børnefaglige undersøgelse, som Egelund og Sundell ridser op i 2001, er yderst genkendelige i dag, som f.eks.:

Kritik af den selektive anvendelse af ekspertudsagn (Ibid, s. 142), man kan sætte alvorlige spørgsmål ved undersøgelsesernes alsidighed, saglighed og upartiskhed - der mangler ofte en eksplicit problemstilling og der henvises ikke til kilder, og man er ikke kritisk overfor kilder (Ibid, s.143). Samt at socialarbejderne kan have tendens til "tunnelsyn": At være tilbøjelige til kun at se den information, der bekræfter deres forhånds-antagelse, fremfor at opspore information, der sætter spørgsmålstejn ved denne. (Ibid, s.169).

Vi bringer efter indledningen nogle case-eksempler om børnefaglige undersøgelser, hvor ovenfor nævnte problematikker indgår.

Forældrekompetenceundersøgelse: Selektivt fra anbefalinger og debat

Forældrekompetenceundersøgelser indgår ofte som del af § 50 undersøgelse i anbringelsessager, men er ikke nævnt i lov eller vejledning. Der har i årevis været diskuteret, hvorvidt dette meget vigtige felt burde reguleres af loven, af hensyn til sikring af kvalitet og retssikkerhed. Vi bringer nedenfor eksempler fra debatten samt anbefalinger og herunder om Socialministeriets vejledende retningslinjer på feltet. Vi har i RIFT hverken ressourcer eller faglighed til en gennemgribende research om, hvilken forskning, der foreligger på området. Ud fra en overfladisk research er det vores indtryk, at der – hvad angår forskning om den børnefaglige undersøgelse – ikke i nævneværdigt omfang er forsket om forældrekompetenceundersøgelser, hvilket kan undre, taget i betragtning, hvor vigtige disse undersøgelser er, da de vægter tungt i anbringelsessager med store konsekvenser i mange børn, unge og forældres liv.

Foruden eksemplerne bragt nedenfor på input og indsatser i drøftelserne om regulering af undersøgelserne, er der gennem årene med mellemrum dukket historier op i pressen f.eks. om, hvordan to forældrekompetenceundersøgelser kan vise meget forskellige resultater. Et eksempel på dette vises bl.a. i DR-dokumentaren: "Når kommunen tager dit barn". (Forefindes oktober 2018 fortsat på internettet/DR). Mange aviser har gennem årene bragt lignende historier, men uden det har ført til synlige overvejelser fra lovgiver-side, udover anbefalinger og vejledende retningslinjer, som omtalt nedenfor.

På den baggrund har vi i RIFT til vores temadag inviteret en repræsentant fra Norge, Reidar Hjermann, psykolog og tidligere børneombudsmand i Norge, som var med til at indføre "Barnnsakkyndig Kommisjon" som skal sikre kvaliteten af blandt andet forældrekompetenceundersøgelser.

www.sivilrett.no/barnesakkyndig-kommisjon.304200.no.html

Vi ved i RIFT på nuværende tidspunkt ikke meget mere om Barnnsakkyndig Kommisjon, men håber på at vi med temadagen 28. november 2018 og dette indlæg kan inspirere til debat om emnet og gerne efterfølgende relevante politiske tiltag.

Vi ved, at også dette felt, som de fleste på børne- ungeområdet er et komplekst felt, og at det er svært at finde enkle løsninger. Derfor ønsker vi at sætte fokus på, hvor vigtigt det er, at der på dette meget vigtige og indgribende område arbejdes med løsninger på højt fagligt niveau.

Metodefrihed står over retssikkerhed i forældre- sager var titlen på en P1 Dokumentar, DR februar 2012. www.dr.dk/CMS/ARKIVP1/default.drxml?*UR=P1Dokumentar/Udsendelser/2012/02/15100107.htmtrace=rt3

Udsendelsen påpegede store forskelle på, hvor grundige undersøgelser, der udføres, og fandt ved rundspørge til 61 kommuner vidt forskellige beskrivelser af, hvad en forældre-undersøgelse⁴ er. Det beskrives, hvordan nogle kommuner bruger op mod ½ million kroner på at observere hele familien på en familieinstitution, mens forældre-undersøgelse andre steder for nogle få tusinde kroner klares af en socialrådgiver eller en kommunalt ansat pædagog.

Det nævnes, at Ankestyrelsen nægter at tage stilling til forældreundersøgelses kvaliteten, fordi lovene ikke angiver nogen kvalitetskrav, som man kan bede kommunerne leve op til.

Det drøftes herefter af politiker, daværende formand for Folketinget Socialudvalg, Özlem Cekic og daværende formand for Socialchefer, Ole Pass, hvorvidt der kan og bør være kvalitetskontrol af forældre-undersøgelser. Özlem Cekic argumenterer for, at der bør lovgives og være retssikkerhed og gennemsigtighed om undersøgelserne, som jo kan føre direkte til tvangsanbringelser, mens Ole Pass mener, at det reguleres ved de klagemuligheder, der er i det retslige system i forbindelse med anbringelser, og at advokaterne nok skal sørge for at skyde på det grundlag, kommunerne stiller med. Advokater påpeger herefter, at de imidlertid taler for døve øren, når de for eksempel forsøger at rette fejl eller misforståelser i forældre-undersøgelser.

Udsendelsen giver case eksempler: Herunder om tvangsanbringelse af autistisk pige, hvor psykologen bag forældre-undersøgelsen fejltolkede pigens autistiske træk som en udviklingsforstyrrelse, der skyldtes forældrenes ringe evne til at knytte sig til deres barn. Resultatet blev en tvangsfjernelse, som det tog pigens forældre næsten 6 år at få lavet om. Denne case suppleres af en historie om en 27-årig mand, der efter vægt på beskrivelserne i en forældre-undersøgelse fik tvangsfjernet sin lille datter. Efter at han og hans familie brugte i alt 200.000 kroner på at få udarbejdet en ny undersøgelse, og forvaltningen først nægtede at kigge på den, fik han ved henvendelse til byrådsmedlemmer opnået, at han kunne få sin pige hjemgivet – under den betingelse, at han blev boende, hvor han fik støtte af familienetværk.

Slutteligt i udsendelsen peger psykolog (Søren Friis Smith) på, at selv hvor kommuner bruger autoriseret psykolog, kan de være på gyngende grund, "for ingen har nogensinde undersøgt, hvad der virker bedst, eller om undersøgelserne

4 Betegnelserne forældre-undersøgelse og forældrekompetenceundersøgelse dækker det samme.

overhovedet finder frem til de forældre, der faktisk er skadelige for deres egne børn. Derfor er det helt op til den enkelte psykolog selv at prøve sig frem med de metoder, de kender.”

Vi har spurgt nogle psykologer og en forsker, der arbejder på feltet, hvorvidt de kender til forskning på området, og de svarer samstemmende, at der ikke er/mangler dansk forskning om kvalitet og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser som helhed.

I forbindelse med lovgivningens øgede muligheder for tvangsadoption udgav Socialstyrelsen 2015: "Adoption uden samtykke – ni metoder til at afdække forældreevne", hvori der foruden generel introduktion om forældreevne, om lovgivningen om tvangsadoption og forældreevneundersøgelser, henvises til forskning om 9 beskrevne metoder.

www.socialstyrelsen.dk/udgivelser/adoption-uden-samtykke

Vi har spurgt nogle psykologer om, hvad de tænker om valg af metoder, om metodefrihed – og herunder - uden vi indholdsmæssigt kender til den norske kommission – hvad de tænker om hvilke modeller, der kunne være for regulering på området.

I de svar, vi har fået, er der blandt andet fokus på, at ingen testmetoder kan stå alene, at det kontekstuelle har afgørende betydning. Som eksempel nævnes, at ingen metoder kan opfange, om barnet (i undersøgelser under anbringelser) er præget af loyalitetskonflikter eller den kulturelle baggrunds betydning eller alle mulige andre konteksters betydning. Her er viden om og indsigt i konteksten altafgørende.

Psykologerne er på én gang bekymrede for, hvis regulering indskrænker brug af metoder, som bør være forskellige i hver enkelte sag tilpasset konteksten, men samtidig bekymrede over, at der i dag ikke er sikret kvalitet og rammer for disse vigtige undersøgelser.

RIFT håber ved temaarrangementet, at få afklaret spørgsmål om, hvorvidt den norske kommission sikrer kriterier – herunder processuelle forhold om undersøgelserne.

Som f.eks. om der tages nok hensyn til kontekst, kultur med mere, samt om en kommission kan bruges til at gøre kommunerne opmærksomme på, at der er nedre grænser for, hvilke vilkår der kan være for en undersøgelse. Herunder i forhold til, om der er tid nok til undersøgelsen.

Vi har i RIFT ikke faglighed til at gå ned på det metodiske plan, men koncentrer os om det rammemæssige. Her vil vi påpege, hvordan forældrekompetenceundersøgelser kan få meget vidtrækkende konsekvenser, da de desuden indgår som del af grundlag i sager om tvangsadoption.

I ovenfor nævnte udsendelse nævnes de vejledende retningslinjer fra Socialministeriet.

Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser udarbejdet af Socialministeriet 2011

www.socialministeriet.dk/media/14977/retningslinjer-for-foraeldrekompetenceundersogelser.pdf skal ikke her refereres i sin helhed. Det fremhæves, at der generelt skal stilles store krav til kvaliteten af disse undersøgelser, blandt andet fordi forældrekompetenceundersøgelse konklusion typisk tillægges stor vægt.

Af anbefalingen hovedpunkter fremhæves s. 4:

Forældrekompetenceundersøgelser – kort fortalt

Forældrekompetenceundersøgelser gennemføres med henblik på at afklare, hvad der er til barnets bedste.

Forældrekompetenceundersøgelser tager udgangspunkt i det konkrete barn og forældrenes muligheder for at tage vare på netop dette barn.

Forældrekompetenceundersøgelser bør kun gennemføres, hvor kommunen har behov for yderligere indsigt i, hvad der skal til for at bringe barnet ind i en god udvikling, og hvor en psykologisk undersøgelse er nødvendig for at belyse dette.

Forældrekompetenceundersøgelser bør gennemføres ved brug af flere metoder, herunder samtaler med forældrene, samtaler med barnet, observationer af samspillet mellem barn og forældre samt evt. relevante psykologiske tests.

Forældrekompetenceundersøgelser bør fokusere på såvel styrker som svagheder ved forældrenes relation til og samspil med barnet. Forældrekompetenceundersøgelser skal ikke indeholde anbefalinger om konkrete foranstaltninger, men bør i stedet rumme konklusioner om barnets støtte- og udviklingsbehov sammenholdt med en vurdering af forældrenes muligheder for at varetage disse behov.

Undersøgelsen bør afsluttes med en grundig gennemgang med forældrene af erklæringen og af undersøgerens vurderinger og konklusioner.

Forældrekompetenceundersøgelser kan:

Beskrive forældrenes personlighedsmæssige ressourcer og vanskeligheder samt vurdere deres tilknytningsmønstre og forældrefunktion.

Forklare mulige årsager til afvigende eller problematisk adfærd hos forældre og beskrive deres udviklingspotentiale.

Identificere psykologiske og miljømæssige forhold, der kan have positiv eller negativ indflydelse på forældrenes evner til at imødekomme barnets behov.

Beskrive barnets funktionsniveau og udviklingsbehov.

Beskrive tilknytningen mellem barn og forældre.

Give en samlet vurdering af barnets behov og forældrenes muligheder for at imødekomme disse.

Foruden uddybningen af overstående overskrifter angiver Retningslinjerne om rammerne for undersøgelsen bl.a.:

- En god opstart kan være afgørende for det videre forløb. Det skal således tilstræbes, at forældrene har tillid til undersøgeren, og at undersøgelsen iværksættes på en sådan måde, at forældrene føler sig orienteret, hørt og inddraget i så vidt et omfang, som de konkrete forhold tillader. (Ibid, s.12).

Samt bl.a. at

- undersøgelserne bør gennemføres af autoriserede psykologer (Ibid, s. 7).
- krav til opgavebeskrivelsen (Ibid, s. 8-9).
- der bør afholdes et opstartsmøde, hvor myndighedsbehandleren, undersøgeren samt forældrene deltager (Ibid, s. 13).
- om klagemuligheder: Klager over autoriserede psykologer ... kan indgives til ansættelsesstedet eller til Psykolognævnet.

Beslutninger om at foretage eller nægte at iværksætte forældrekompetenceundersøgelser ... er et led i sagsbehandlingen ... Hvis en borger ønsker at klage ... skal klagen rettes til kommunalbestyrelsen eller borgmesteren. (s. 26)

I oktober 2012 gav **Ankestyrelsen rapport om Kommunernes anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser.**

www.ast.dk/publikationer/kommunernes-anvendelse-af-foraeldrekompetenceundersogelser

Vi går ikke i detaljer om denne undersøgelse, som overvejende er baseret på kvantitativ (spørgeskema) indsamling om, f.eks. hvorvidt kommunerne kender retningslinjerne, bruger dem og hvorvidt der anvendes autoriserede psykologer mm. I forhold til vores aktuelle praksisviden er det iøjnefaldende, at det fremgår af rapporten, at en kommune uddyber, at "stort set alle psykologfaglige konsulenter i kommunen kender og anvender retningslinjerne. Det samme er ikke tilfældet for sagsbehandlere og afdelingsledere." Dette stemmer desværre overens med RIFTs erfaringer.

RIFT kender ikke til, om der har været senere lignende rundspørger, men vores egen lille statistik ud fra en bunke forældrekompetenceundersøgelser tyder på, at mange kommuner ikke har implementeret retningslinjerne som en fast procedure. Problematikken om hvilken psykolog der vælges til forældrekompetenceundersøgelsen, er bl.a. behandlet af **tænketanken Justitia i:**

Tvangsanbringelser – retssikkerhed i en kompliceret beslutningsproces, 2018.

www.justitia-int.org/wp-content/uploads/2018/09/Rapport_Tvangsanbringelser-retssikkerhed-i-en-kompliceret-beslutningsproces.pdf

Som del af rapporten om tvangsanbringelser forholder Justitia sig til indstillingen til børn-og ungeudvalget og herunder om den børnefaglige undersøgelse med vægt på forældrekompetenceundersøgelsen. (s.28 – 30)

Der refereres til retningslinjerne, herunder om, at forvaltningens bevillingsskrivelse bør forelægges forældrene, men at forældrene ikke har krav på indflydelse i forhold til undersøgelsens indhold, (Ibid s. 30) samt om ovenfor nævnte angivelse i retningslinjerne af gennemgang af undersøgelsen med forældrene, hvor retningslinjerne angiver, at "Alene faktuelle fejl og graverende misforståelser kan rettes i den forbindelse." Samt at "Forældrenes kommentarer til erklæringen eventuelt vedlægges." (Ibid s. 30)

Justitia påpeger retssikkerhedsmæssige problemer og anbefaler (Ibid s. 39):

- at når der skal udarbejdes en forældrekompetenceundersøgelse, skal forældrene have ret til (inden for en fastsat frist) at kommentere kommunens valg af undersøger, så forældrenes bemærkninger kan indgå i kommunens endelige vurdering af, hvem der skal forestå undersøgelsen.

- at der indføres krav om partshøring over indholdet af forældrekompetenceundersøgelser i tvangssager
- at afslag på anmodninger om udarbejdelse af en forældrekompetenceundersøgelse i tvangsanbringelsessager skal kunne påklages af forældrene til Ankestyrelsen.

Justitia koncentrerer sig som juridisk tænketank om det juridiske, og **Dansk Psykolog Forening** supplerer med anbefalinger om de konkrete rammer, herunder sikring i loven: Højere kvalitet i børnesager (§ 50 i serviceloven)/Dansk Psykolog Forening:

www.dp.dk/wp-content/uploads/punkt-5-notat-vedr-hoejere-kvalitet-i-bornesager.pdf

Dansk Psykolog Forening anbefaler

1. Det indskrives i servicelovens § 50, at vurderingen af, hvorvidt der er behov for en forældrekompetenceundersøgelse i forbindelse med tvangsanbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet, altid skal foretages af en psykolog.
2. Der bør indføres en systematisk forventningsafstemning mellem sagsbehandler og psykolog ved rekvirering af forældrekompetenceundersøgelser.

Det problematiseres, at forældrekompetenceundersøgelser udføres af kommunalt ansatte psykologer, da psykologerne kan havne i en uhensigtsmæssig dobbeltrolle, og det foreslås, at der etableres mulighed for, at kommunerne kan foretage bytte af psykologer foruden anvendelsen af eksterne psykologer. (Ibid, s. 2)

Psykologforeningens etiknævn har desuden udarbejdet råd og anbefalinger om bl.a. forældreresourceundersøgelser: "Forældreresource- og børnekyndige undersøgelser".

www.dp.dk/wp-content/uploads/pjece-foraeldreressource-og-boernesagkyndige-undersogelser3.pdf

Her lægges (Ibid, s.2) bl.a. vægt på vigtigheden af informeret samtykke: Herunder om samtlige deltagere er informeret om, hvad opgaven går ud på, tidsforløbet og rammerne i øvrigt. Samt om at opretholde en professionel relation til de implicerede parter og at overveje hvilke observationer og testninger, der er

relevante og tilstrækkeligt for opdraget, så deltagerne i undersøgelsen ikke belastes unødigt.

Det anbefales desuden at reflektere over metodevalg, herunder i forhold til, hvordan det vil påvirke situationen, om metodevalget giver mening, efterhånden som opgaven skrider frem i forhold til det, der ønskes undersøgt, og om deltagerne i undersøgelsen har de rette forudsætninger for at deltage i forhold til rammebetingelserne og de valgte metoder.

Om erklæringen anbefales (Ibid, s. 3), at den udformes i et sprog, der er respektfuldt over for de implicerede, og at de involverede har krav på at få en gennemgang af den afsluttende erklæring, før den sendes videre til opdragsgiver. Samt at det bør fremgå af erklæringen, hvis der er uenighed og at psykologen skal være opmærksom på, at erklæringen ikke indeholder observationer, der er irrelevante i forhold til opdraget. Der henvises i anbefalingerne til **de generelle etiske principper for nordiske psykologer**:

www.dp.dk/wp-content/uploads/etiske_principper_for_nordiske_psykologer-2016-18.pdf

Disse omhandler psykologopgaver generelt, men på baggrund af vores erfaringer med psykologiske forældrekompetenceundersøgelser, vil vi her fremhæve – under princippapirets afsnit om respekt: "Psykologen er opmærksom på individuelle rollemæssige og kulturelle uligheder baseret på funktionsniveau, køn, seksuel orientering, etnisk og national oprindelse og tilknytning, alder, religion, sprog og socioøkonomisk status og på de begrænsninger, der ligger i egne kulturelle, klassemæssige og kønsmæssige forudsætninger."

Slutteligt vil vi henvise til, at der foruden de generelle udfordringer ved og anbefalinger om forældrekompetenceundersøgelser foreligger særlige hensyn at tage til f.eks. undersøgelse af funktionsnedsatte forældre og forældre med etnisk minoritetsbaggrund.

Vi henviser her til omtale af forældrekompetenceundersøgelser i henholdsvis:

Ret til at være forældre, Institut for Menneskerettigheder, 2014

www.menneskeret.dk/udgivelser/ret-vaere-foraeldre

Hvor der bl.a. s. 78 anbefales, at det præciseres i lovgivningen, at kommunen har pligt til at udarbejde en kompensationsundersøgelse af forældre med handicap og at kompensere, før de udarbejder en forældrekompetenceundersøgelse.

Og RIFTs egen case samling:

Børne- ungesager i etniske minoritetsfamilier, 2017 www.rift.center

hvor vi i indledningen s. 14 -19 omtaler udfordringer og anbefalinger med henblik på vidensgrundlag om etniske minoritetsfamilier, herunder at socialrådgivere i vurderingen af deres vidensgrundlag har fokus på diskurser og er reflekterende i forhold til egne værdinormer mm samt påpegnings af, at testmetoder ikke har universel gyldighed, og at psykologer, når de undersøger familier med etnisk minoritetsbaggrund, bør vise meget stor ydmyghed og hellere foretage pålidelige observationer fra et fåtal velafprøvede metoder end finde en masse information af usikker kvalitet.

Anvendt litteratur og links

Vi tager forbehold for levetiden for links. Google Chrome og Microsoft Edge giver det bedste resultat i forhold til nendenstående links.

Adoption uden samtykke. Ni metoder til at afdække forældreevne/udarbejdet af Institut for Psykologi, Københavns Universitet under ledelse af Mette Skovgård Væver og redigeret af Publico Kommunikation for Socialstyrelsen. – Socialstyrelsen, 2015. www.socialstyrelsen.dk/udgivelser/adoption-uden-samtykke

At undersøge og blive undersøgt. Et kvalitativt casestudie af hvordan professionel praksis i den børnefaglige undersøgelse udfoldes og opleves i tre kommunale myndighedsafdelinger/Stina Krogh Petersen. – Ålborg Universitetsforlag, 2015.

Børne- ungesager i etniske minoritetsfamilier.

om udfordringer, manglende ligebehandling og retssikkerhed/Susanne Munck. – Foreningen RIFT, 2017. www.rift.center

Etiske principper for nordiske psykologer. (2016-2018)

www.dp.dk/wp-content/uploads/etiske_principper_for_nordiske_psykologer-2016-18.pdf

Forældreressource- og børnesagkyndige undersøgelser.

Råd og anbefalinger fra etiknævnet/Etiknævnet, Dansk Psykolog Forening.

www.dp.dk/wp-content/uploads/pjece-foraeldreressource-og-boernesagkyndige-undersogelser3.pdf

Hvordan afklarer vi, om de er gode nok forældre?/Lotte Abrahams og Ruth Mantzius Abrahams. – Socialrådgiveren nr. 11, 11.august 2011.

Højere kvalitet i børnesager. (§ 50 i serviceloven)/Dansk Psykolog Forening.
www.dp.dk/wp-content/uploads/punkt-5-notat-vedr-hoejere-kvalitet-i-bornesager.pdf

Kommunernes anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser./Ankestyrelsen.
– Ankestyrelsen, 2012.
www.ast.dk/publikationer/kommunernes-anvendelse-af-foraeldrekompetenceundersogelser

Metodefrihed står over retssikkerhed i forældreevne-sager./Udsendelser P1 dokumentar tilrettelagt af Tanja Nyrup Madsen, Thomas Gade, Cathrin Tromborg, Palle Jensen, Agnete Seerup.
www.dr.dk/CMS/ARKIVP1/default.drxml?*UR=P1Dokumentar/Udsendelser/2012/02/15100107.htmtrace=rt3

Ret til at være forældre. /Christine Bendixen, Maria Ventegodt Liisberg, Pia Justesen, Susanne Munck. – Institut for Menneskerettigheder, 2014.
www.menneskeret.dk/udgivelser/ret-vaere-foraeldre

Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser./Udarbejdet af en arbejdsgruppe/Socialministeriet. – Socialministeriet, 2011. www.socialministeriet.dk/publikationer/2011/jun/retningslinjer-for-foraeldrekompetenceundersogelser/

Retssikkerhedsmæssige problemer i sager om børnefaglige undersøgelser. DUKH's erfaringer med sagsbehandlingen på handicapområdet/Thomas Holberg. – Den Uvildige Konsulentordningen på Handicapområdet, 2014.
www.dukh.dk/viden-selvhaelp/borneområdet/anbringelse-og-aflastning/dukhs-erfaringer-om-bornefaglig-undersogelser-juni-2014

Sat ud på et sidespor. Om manglende retssikkerhed i anbringelsessager/Rikke Skovgaard-Bech og Susanne Munck. – Foreningen RIFT, 2016 www.rift.center

Til barnets bedste. Undersøgelser af børn og familier: En forskningsoversigt/Tine Egelund og Knut Sundell. - Hans Reitzels Forlag, 2001.

Tvangsanbringelser – retssikkerhed i en kompliceret beslutningsproces./Vicedirektør Birgitte Arent Eiriksson og jurist Sofie Kryger. – Justitia, 2018.
www.justitia-int.org/wp-content/uploads/2018/09/Rapport_Tvangsanbringelser-retssikkerhed-i-en-kompliceret-beslutningsproces.pdf

Om case-eksempler børnefaglige undersøgelser

På baggrund af RIFTs erfaringer med den børnefaglige undersøgelse/§ 50 undersøgelser og eksemplerne på anbefalinger og debat bragt ovenfor har vi i udvalget af og kommentarerne til cases fokuseret på:

- **Skabes der tillid hos forældrene til undersøgelsen?** Synes forvaltningen at reflektere over, hvordan de møder forældrene? Er der fokus på problemformulering/eksplicit problemstilling? Samles viden ind smalt/bredt? Er der gennemsigtighed?
- **Partshøres der?** Hvordan? Vejledes der godt nok? Ved forældrene, hvad de giver samtykke til? Partshøres der på et oplyst grundlag?
- **Forekommer fagligheden at være ok?** Herunder i forhold til de psykologiske vurderinger samt:
 - Hvordan anvendes af ekspertudsagn?
 - Forekommer undersøgelsen alsidig, saglig og upartisk?
 - Henvises der til kilder? Er undersøger kritisk overfor kilder?
 - Er der tendens til "tunnelsyn": Tilbøjelighed til kun at se den information, der bekræfter forhåndsantagelser fremfor at opspore information, der sætter spørgsmålstegn ved denne
- **Forekommer sagsbehandler/personalet at være fagligt godt nok funderet med hensyn til viden om forældrenes eventuelle udfordringer, herunder faglighed og evne til at kunne møde og rumme forældrene?**

Afgrænsning FØRST igen: Vi har forældrevinklen på, det betyder IKKE, at vi ikke synes, at det vigtigste er, hvordan undersøgelserne fungerer i forhold til at hjælpe barnet/den unge. Det ER det vigtigste fokus. MEN det hænger uløseligt sammen med, hvordan forældre mødes og udredes og hjælpes.

Denne case-samling handler ikke om hvorvidt kvaliteten og retssikkerheden er i orden, hvad angår undersøgelsesnes proces og resultat vedrørende afdækningen og anbefalingerne om indsatser for børnene.

Det har vi ikke faglighed til at vurdere, og vi har ikke adgang til børnene selv eller deres oplevelse.

Vi håber, at andre, herunder f.eks. Børns Vilkår og forskningen bidrager til at sætte fokus på/sikre, at undersøgelserne foregår på bedste måde, og at der opnås de bedste resultater i forhold til at hjælpe barnet og den unge.

Igen må vi pointere, at dette fokus ikke er i modsætning til fokus i denne case samling: At retssikkerhed og kvalitet skal gælde HELHEDEN, således også forældrene.

Vi har kort spurgt forskere med overblik over feltet, hvorvidt de er bekendt med, om der findes forskning, der belyser, om de børnefaglige undersøgelser fungerer godt set fra børne-unge perspektiv herunder om de fører til gode, brugbare indsatser.

Desværre får vi oplyst her, at der også på dette felt findes yderst begrænset forskning, og at den forskning der er, viser mangel på tilstrækkelig inddragelse af børnenes og de unges perspektiv i de børnefaglige undersøgelser.

Der peges desuden på eksempler på, at fagligheden ofte er svingende, såvel hvad angår afdækning som indsatser. Der nævnes eksempler på kendskab til svingende kvalitet af f.eks. statusrapporter fra familiebehandling, der anvendes som baggrund til børnefaglige undersøgelser. En sådan status kan f.eks. have konstrueret et problem, som sagsbehandler ukritisk inddrager i sin undersøgelse uden at verificere det/undersøge det nærmere.

RIFT har IKKE ressourcer eller faglighed til systematisk at analysere de mange § 50/ børnefaglige undersøgelser, vi har adgang til. Nedenfor bringer vi udelukkende eksempler: Udpluk i forhold til enkelte af de ovenfor nævnte fokuspunkter.

Men vi ved, at analyse af de mange undersøgelser desværre ville vise, at faglighed og dermed retssikkerheden i forhold til forældrene generelt er for svingende på dette meget vigtige område.

Opfordring: Vi håber, at dette område vil få større forskningsmæssigt fokus.

Case-eksempler

1. Manglende etablering af samarbejde om undersøgelserne

Undersøgelse om 3-årig baseret udelukkende på dokumenter uden forældrenes medinddragelse på grund af forældrenes modvilje og manglende tillid til/forståelse af undersøgelsen.

Børn	Piger, 5 år, pige 3 år med mellemøstlig baggrund.
Forældre	Forældrene er skilt: Pigerne bor hos Mor i 30'erne, på kontanthjælp. Forældrene har mellemøstlig, muslimsk baggrund.

Indgang	Flere underretninger fra daginstitution, naboer/politi (tilkaldt i forbindelse med højlydt skænderi) – bekymring for datterens trivsel og udvikling, manglende relevant påklædning, ikke ren ble ved aflevering, ukoncentreret eventuelt på grund af manglende søvn. Der udarbejdes med 1 års mellemrum 2 § 50-undersøgelser..
Indsamlingspraksis/ Inddragelse af forældre/ netværk	§ 50-undersøgelse nr. 2, der udbredes til en forældrekompetenceundersøgelse, der ikke færdiggøres, da forældrene, ifølge beskrivelsen, henholdsvis ikke var i stand til/ikke ville samarbejde om denne. Forældrene er ikke inddraget i § 50-undersøgelsen, da de ikke ønsker at deltage i møder med forvaltningen. Netværk - henholdsvis forældrenes søster og bror med familier - beskrives som ressourcefyldte, men det fremgår ikke, at de er inddraget, udover til møde lige inden anbringelsen. I journalnotat vurderes, at netværket har en delvis erkendelse af forældrenes vanskeligheder, men at der ingen refleksion er i forhold til, hvad disse vanskeligheder betyder for pigen, og hvordan det påvirker hende. Familien beskriver til RIFT, til de til det pågældende møde, hvor afdelingslederen deltog, var for bange for konsekvenserne til at turde tale om svagheder.
Fra indholdet i § 50 undersøgelsen:	Skema/Angivelse af anvendelse af ICS-trekant anvendt.(Om ICS-trekant se lov og vejledning i Appendix bagerst i hæftet.) Feltet undersøgelsesaktiviteter er ikke udfyldt.

(fortsat)	I sammenfatning og analyse angives (ud fra ICS-trekanten) foruden om forrige § 50 og at forældrene ikke vil deltage, at undersøgelsen bygger på: - Underretning og statusbeskrivelse daginstitutionen - Ufuldstændig forældrekompetenceundersøgelse - Status fra den iværksatte familiebehandling Ud fra dette beskrives og uddybes ovenfor nævnte bekymringer for pigens trivsel og udvikling, samt forældre med psykiske problemer og umodne strategier. Begge forældre beskrives overordnet som havende manglende sensitivitet og ufleksibilitet i forståelse af sig selv og egen betydning i forældrerollen. Samt afslutningsvis om bekymringen om, at forældrene ikke vil samarbejde med forvaltningen for at sikre pigens trivsel og udvikling.
Efterfølgende forløb	Pigen tvangsanbringes som den faglige vurdering i § 50-undersøgelsen lægger op til. Hun anbringes i plejefamilie.

Uddybning/analyse

Analysen bygger på tæt kendskab til sagen og til forældrene.

Her fokuseres på:

Manglende tillidsskabelse, manglende etablering af samarbejde med forældrene om bekymringerne.

Det er indtrykket, at noget er gået galt fra start, hvor forældrene kom skævt ind i samarbejde med daginstitutionen, som herefter underretter. Selve underretningerne skabte yderligere afstandtagen fra forældrene til institutionen, ligesom moren beskriver, at hun ikke turde komme der, hvis hun ikke var helt på toppen, fordi hun så følte sig vurderet – og ikke rummet. Bl.a. derfor holdt hun ofte drengen hjemme.

Forældrene, som er meget reflekterende om samfundet og livsformer, fik den oplevelse, at de ikke måtte have egne værdier og meninger om for eksempel opdragelse og barndom. Forældrene erkender til en vis grad at have nogle udfordringer også i forhold til forældrerollen og er glade for støtten fra samværskonsulent/familiebehandler, som de aktuelt har et godt samarbejde med.

Vi finder det problematisk, at man ikke fra start prøvede at møde de unge mennesker mere, hvor de var. Underretninger bag deres ryg og manglende reel dialog med institutionen skabte en kløft. Det tyder på, at både personalet på institutionen og de involverede medarbejdere på forvaltningen ikke har været reflekterede nok/haft faglig viden om, hvordan de skulle møde disse sårbare forældre.

Forældrene nævner bl.a., at en leder på et møde i forvaltningen talte fordømmende og ned til både dem og deres familie. Alt dette har aktiveret den tendens, som forældrene tydeligvis har, til at vælge umodne strategier, hvor de gemmer sig væk fra problemer. Også systembarrierer har fyldt - som at faren skulle være tilmeldt jobcenter for at kunne søge psykologhjælp, som han ellers var åben overfor⁵. Men hans modstand mod systemet og hans sårbarhed hindrede ham i at melde sig på jobcentret. Så psykologhjælpen kunne ikke komme i gang.

Uanset om anbringelse var nødvendig eller ej, mener vi, at hele forløbet omkring bekymring og § 50 kunne være forløbet på en mere bevidst tillidsskabende måde. Herunder med større forsøg på reel inddragelse af netværket. Som man f.eks. ser det, hvor der etableres sikkerhedsplaner.

Konsekvenser

Vi ser hvordan processen er medskabende til forældrenes afstandtagen til det, der afdækkes, hvilket ikke skaber et godt udgangspunkt for anbringelsen. Forældrene udviser ressourcer ved at samarbejde godt med plejefamilie og passe samvær, hvor de modtager støtte og har en god relation til pigen.

Men den dårlige start på samarbejdet med kommunen giver risiko for, at det går ud over barnet, som vi ved trives bedst, når der er fodslag om en indsats/anbringelse. Vi forestiller os, at en mere inddragende proces fra start kunne have givet større forståelse og fælles samarbejde i forhold til pigens udfordringer.

Vi er opmærksomme på, at vi alene har forældre/familiens beskrivelse af forløbet inden § 50. Så forvaltningen kan have en anden oplevelse af at have gjort alt for at inddrage. Dog mangler vi i så fald i den børnefaglige undersøgelse en nærmere angivelse af refleksioner om/forsøg på at møde forældrene, hvor de er.

⁵ Professor Nanna Mik-Meyer peger i sin forskning bl.a. på, hvordan den måde systemer og organisationer er bygget op på kan skubbe de udsatte længere ud og anbefaler muligheder for mere smidige, mere individuelle, fleksible, bedre koordinerede og mindre regelrette tilgange i mødet med og støtten til udsatte mennesker. "Fagprofessionelles møde med udsatte klienter – dilemmaer i den organisatoriske praksis", 2018

10 - årig dreng anbringes til § 51 undersøgelse, da etablering af samarbejde med moren opgives

Børn

Dreng 10 år

Forældre

Enlig mor, først i 30'erne, funktionsnedsat/bl.a. PTSD og kørestolsbruger⁶

Indgang	Underretninger fra skole, samt mor har selv henvendt sig til myndigheder adskillige gang, herunder i forbindelse med behov for yderligere kompensation af (forværret) handicap i forhold til at kunne udfylde forælderrollen.
Indsamlingspraksis/ Inddragelse af forældre/ netværk	Forvaltningen beskriver, at "det er oplevelsen, at det ikke er muligt at opnå samarbejde med mor. Det opleves, at mor opstiller forhandlingskrav, og dermed forhaler/forhindrer mulighederne for at der kan iværksættes børnefaglig undersøgelse eller foranstaltninger". Forvaltningen beslutter derfor, lige inden jul, at man med tvang må anbringe dreng på institution med henblik på § 51 -undersøgelse. Bekymringen er drengens mistriksel på en række områder. Undersøgelsen bygger foruden indsamling fra forhenværende skole og nuværende skole på pædagogisk observationsrapport og psykologisk testrapport. De pædagogiske observationer af drengen er som netop anbragt og udadreagerende. Der omtales i undersøgelsen således 7 (ud af flere) magtanvendelser på institutionen. Det er svært/næsten ikke muligt for psykologen at få kontakt med drengen, så det er begrænset, hvor meget test/undersøgelse bygger på direkte kontakt med drengen, men suppleres af info fra anbringelsesinstitution og samtale med mor. Om moren bygger undersøgelsen hovedsagligt på forvaltningens oplevelser af

6 Det er komplicerende i et undersøgelsesforløb, når børn eller forældre har udfordringer, som behandles i en anden sektor. Sagsbehandling og retssikkerhed i forbindelse med funktionsnedsatte forældre er et emne for sig, som Institut for Menneskerettigheder i 2014 udgav rapport om/kom med anbefalinger om se www.menneskeret.dk/udgivelser/ret-vaere-foraelde Der er dog fortsat i praksis uløste problemer på dette felt. RIFT påtænker at afholde et særskilt temaarrangement om dette emne. Problemstillingerne er nævnt her, da de har betydning i forbindelse med både undersøgelser og sagsbehandling.

(fortsat)	hende, og der henvises til, at en forældrekompetenceundersøgelse snarest skal udarbejdes. Som det fremgår nedenfor, fylder det i sagen, at mor har handicap, men i § 50 - skemaets rubrik under "inddragelse af fagfolk" optræder voksenhandicapafdelingen ikke og ikke det psykiatriske system, hvor moren har fået terapi for PTSD. Det anføres i rapporten, at den er lavet efter § 51, uden samarbejde med mor, da "der ikke kunne opnås et tilfredsstillende samarbejde med mor."
Indhold nuværende og tidligere § 51, §50 undersøgelses- forløb, efter- følgende forløb.	Udgangspunktet for undersøgelsen er akut hændelse på drengens skole, der bevirker, at denne ikke længere kan forsvare at rumme ham. Suppleret af bekymringer, som rækker tilbage i tiden, og hvor der er foretaget en § 50 afsluttet ca. 1 ¾ år inden nærværende § 51/50 undersøgelse igangsættes. Den tidligere undersøgelse beskriver ligeledes en mor, der har svært ved at samarbejde/udviser mistillid til at samarbejde. I denne tidligere undersøgelse lykkes det at få et samarbejde op at stå bl.a. ved hjælp af mors psykoterapeut fra hendes PTSD-behandling. Den tidligere § 50 undersøgelse er meget grundig i sin beskrivelse af, hvilket forløb, der er i forhold til etableringen af samarbejdet, hvilket ikke beskrives i den senere undersøgelse, som udelukkende konkluderer om moren at samarbejde ikke kan lade sig gøre. I forrige § 50 - undersøgelser får man via gengivelse af passager fra møder med og mails fra mor indblik i hendes holdninger og frustrationer og måder at udtrykke det på, ligesom man ved referat af samtaler med drengen ved forskellige personer får indblik i hans tanker og følelser og reaktioner. I nærværende undersøgelse står om børnesamtale udelukkende, at sagsbehandler lagde op til en netværkscirkel med hjælp af Duplomennesker ... men at "dette ville x (red. drengen) ikke, fordi han ikke gider lege med Duplo – kun med rigtig LEGO:" Det er stort set siden (nu snart 2 år efter under drengens anbringelse) ikke lykkes samme sagsbehandler at gennemføre en børnesamtale med drengen, der oftest (trods støtte fra bisidderordning/Børns Vilkår) nægter at tale med sagsbehandleren. Den tidligere børnefaglige undersøgelse indeholder anbefalinger om bl.a. psykologbehandling til mor, støtte til mor samt relevant støtte til drengen, herunder nævnes mulighed for aflastningsfamilie 1 gang om måneden.

(fortsat)	Den forrige § 50 nævnes stort set ikke i nærværende § 50-undersøgelse udover som referat fra et møde, hvor der står om mors utilfredshed med, at anbefalinger ikke er blevet fulgt. I aktuelle § 51-undersøgelse listes bekymringer om drengen op især med fokus på oplevelser af drengen på anbringelsesstedet, hvor han bl.a. beskrives som indelukket og udadreagerende. Samt bekymring om, at moren ikke har forståelse for drengens udfordringer og risiko for fejludvikling. § 50 suppleres nogle måneder efter af forældrekompetenceundersøgelse, hvor mor bl.a. beskrives som havende manglende mentaliserings evne. ⁷
-----------	---

Uddybning/analyse

Fokus er her igen på samarbejdssituationen om undersøgelsen, som i dette tilfælde er endnu mere kompleks, fordi moren som udfordret/funktionsnedsat (både psykisk og fysisk) er afhængig af hjælp fra en anden forvaltning. Moren oplever sig langt fra hjulpet og kompenseret nok for sine funktionsnedsættelser, herunder i forhold til at være forælder, og det fylder meget, også når hun mødes af bekymringer fra børne-ungeforvaltningen.

Handicapafdelingen og børne-ungeforvaltningen samarbejder ikke med hinanden forud for undersøgelsen, men først langt henne i det senere anbringelsesforløb, efter moren vedholdende har bedt om VISO-undersøgelse.

På grund af kompleksiteten kan casen ikke analyseres ud fra alle aspekter, og det må påpeges, at der ingen lette løsninger er. Indtrykket fra nært kendskab til sagen er, at den allerede fra start bliver fastlåst, fordi der ikke undersøges tværsektorielt og fagligt bredt og dybt nok.

Den forrige § 50-undersøgelse er taget med, for at vise, at den er udarbejdet på en helt anden måde med lang beskrivelse af hvordan, der arbejdes med at etablere samarbejde med moren.

Vi undrer os over, at der i nyeste undersøgelse ikke indgår nærmere beskrivelse af eller refleksioner om, hvordan man har prøvet at få mor i tale. Vi undrer os desuden over, at

⁷ Mor arbejder både før og efter forældrekompetenceundersøgelsen på at blive kompensationsundersøgt/bedre kompenseret, som Institut for Menneskerettigheder påpeger skal ske inden forældrekompetenceundersøgelse. Derfor klager mor til Psykolognævnet over forældrekompetenceundersøgelsens manglende forbehold i forhold til dette. Efterfølgende rekvireres VISO - på mors foranledning efter at hun har efterspurgt det fra start – til afdækning/vejledning og kompensationsundersøger og konkluderer bl.a., at der stilles for store krav til mor, hun er ikke kompenseret tilstrækkeligt, samt at alle, der arbejder med mor, bør have supervision som følge af hendes komplekse udfordringer. Rådgivningsforløb ved VISO er endnu ikke afsluttet.

der ikke reflekteres over kontekst for undersøgelsen, som moren da også har nævnt i sin partshøring til undersøgelsen: "Jeg synes, det er mærkeligt, at det ikke beskrives, at den kontekst han undersøges i, brat tvangsanbragt væk fra mig – har betydning for den adfærd, som I undersøger og beskriver på en måde, som jeg således ikke kan genkende." Efter denne undersøgelse anbringes drengen fortsat på samme institution. Vi hæfter os ved, at Dansk Psykolog Forening i deres 5-punkts anbefalinger påpeger behovet for, at en psykolog – ikke den samme, der har udført undersøgelsen – bør sikre, at der vælges den rette foranstaltning. Det efterfølgende manglende samarbejde mellem mor og institution – til stor skade for drengen – handler bl.a. om mors utilfredshed ved/ manglende tillid til, at institutionen er rette sted for drengen, som selv giver udtryk for at mistrives på institutionen.

Mors bekymring går på, at der er meget forskelligt personale og uro, og det beskrives, at drengen ikke er fortrolig med nogen voksen på stedet. Herudover er der i institutionsvalget ikke taget hensyn til, at mor sidder i kørestol og således både på grund af lang transport og manglende tilgængelighed er stærkt begrænset i at kunne besøge sin søn i hans omgivelser. Man kunne håbe på, at en uvildig psykolog ville have taget også dette hensyn med i forhold til, om anbringelsesstedet er det rette. Hvis det er det rigtige sted, ville en uvildig psykolog eventuelt have kunnet betrygge moren i dette.

Konsekvenser

Det manglende samarbejde om nærværende undersøgelse og det efterfølgende fortsatte dårlige samarbejde har meget store konsekvenser for drengen. Status er, at drengen fortsat beskrives med meget store problemer, og mor beskrives som fortsat ikke at ville samarbejde. Situationen er pt, at mor og søn kun ses sjældent, overvåget i samværslokaler, og der er overvågning af deres telefonkontakt.

Generelle erfaringer vedrørende skabelse af tillid/samarbejde

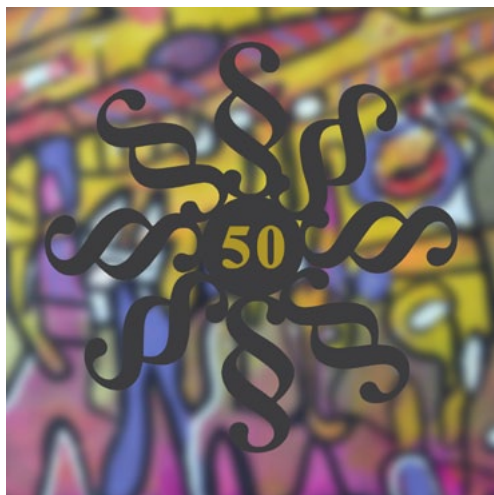
I RIFTs case-samling: Børne-ungesager i etniske minoritetsfamilier⁸ beskrives flere eksempler på manglende etablering af samarbejde om indsatser og §-50 undersøgelser – med store konsekvenser til følge. F.eks. s. 26 – 28 og s.25.

Disse eksempler med problematisering af manglende samarbejde er ikke ment som en "frikendelse" af forældre, der ikke møder op til møder og ikke vil deltage. Men en påpegnings af, at der går meget vigtig viden tabt, når det ikke lykkes. Og af, at forebyggelse er vigtigt: At indlede samarbejde med forældre allerede ved mindre bekymringer.

Vi mener, at hele tilgangen til familien, ikke kun undersøgelsesmetodik, er yderst vigtig. Vi har ud fra de nævnte eksempler en hypotese om, at denne voksenpædagogiske faglighed ikke prioriteres tilstrækkeligt, og at den faglighed ikke altid er at finde i børne-

8 Findes på www.rift.center

ungeforvaltninger. I nogle af de nævnte eksempler er dette suppleret af manglende samarbejde med andre sektorer eller manglende tilstrækkelig ligebehandling og kulturel indsigt i tilgangen til forældrene. At etablere samarbejde er i vores optik et yderst vigtigt punkt i forbindelse med undersøgelsesarbejdet, og vi oplever, at forældrene tillægges et for stort ansvar for dette. Der skal to til tango, uanset hvilke alvorlige problemer, der er tale om. Myndighedspersonerne er på arbejde, men det handler for forældrene om hele deres liv. Der må professionel rummelighed til, ikke mindst for børnenes og de unges skyld. Indsatsen overfor børnene og de unge bliver mindre kvalificeret, hvis der ikke er etableret samarbejde.

2. Akut – anbringelse, undersøgelser bagefter. Risiko for at handle overilet/glemme også at kigge efter ressourcer

RIFT kender til en del sager, hvor der anbringes, inden der er udarbejdet § 50 undersøgelse. Dette kan være nødvendigt og sker ifølge loven f.eks. ved mistanke om incest, vold i hjemmet o. lign. Vores hypotese er at den slags anbringelser har været stigende efter øgning af antallet af underretninger på baggrund af lovændringer om dette.

Vi bringer ikke her egentlige case-beskrivelser, men gør opmærksom på den ekstra udfordring dette giver i forhold til at undersøge fyldestgørende. Ofte under tidspres før fremlæggelse af sagen for børne-ungeudvalg.

I RIFTs case samling : Børne- ungesager i etniske minoritetsfamilie (www.rift.center) bringer vi (s. 31–33) eksempler på akutanbringelser fra etniske minoritetsfamilier og henviser (s. 15–17) til, at NVIE har udgivet et refleksionsværktøj, hvor der ud fra kvalitativ forskning af anbringelsessager peges på, at disse sager ofte efter anbringelse ud fra en barnet-i-fare-diskurs behandles ud fra en mangeldiskurs, hvor man har fokus på de få ressourcer i familierne. Og forsømmer at kigge efter ressourcer og styrker.

RIFT kender til akutsager også i etnisk danske familier, herunder spædbarns-anbringelser.

Ud fra vores erfaringer er det yderst vigtigt, at forvaltningen og undersøgere - også i disse akut-situationer - er bevidste om undersøgelsens fokus (smalt eller bredt/hvad skal undersøges?/fokus på både mangler og ressourcer) samt inddrage familie og netværk, så vidt det er muligt, herunder med fokus på hvilken tilgang, der skal til for at opnå samarbejde med familien.

Vi har erfaringer med, at forældrene ofte hænger fast i årsagen til selve akutanbringelsen, også i de tilfælde, hvor anbringelsen er fastholdt ikke på grund af det, der lå bag akutanbringelsen, men på grund af andre afdækkede mangler. Ofte er familien i krise, og undersøgelsesforløbet kommer til at foregå hen over hovedet på dem og uden de får forståelse for, hvilke problemer, der er afdækket.

Vi ved, at det kan være tvingende nødvendigt at anbringe akut, men vi mener, som psykolog Henry Drøscher påpegede i sit oplæg på vores konference: "Børnesager – hvor er retsstaten", at hvis man overhovedet kan komme til at undersøge, inden man anbringer, så er der rigtigt mange chancer for, at anbringelsesforløbet kan blive mere

vellykket. Og større chance for at anvende mindst indgribende indsats, som loven foreskriver.

Vi har da således også erfaringer med, at der sættes sikkerhedsplaner, hjælp og støtte i hjemmet ind, mens man afdækker problemerne nærmere og undersøger mulige indsatser. På RIFTs temaarrangement om børne- ungesager i etniske minoritetsfamilier fortalte firmaet MEMOX om en indsats i en familie, hvor der var risiko for, at den unge ville blive sendt til udlandet for at blive gift. Her lykkedes det ved massiv indsats i hjemmet at opnå en eliminering af denne risiko ved en udviklingsproces, hvor forældrene kom til at forstå det forkerte i denne handling, ligesom den unge kom til at forstå - ikke acceptere - sine forældres intentioner.

RIFT har kendskab til en anden familie, hvor der var indstillet til anbringelse af alle 3 børn, efter den ældste teenagedrengs problemer havde medført fokus på familiens udfordringer. Herunder mistanke om vold i familien. Børne-ungeudvalget fulgte ikke forvaltningens indstilling, kun teenagesønnen, der dokumenteret havde problemer, blev anbragt. Også her bevilligede forvaltningen indsats/sikkerhedsplan med daglig hjælp – og inddragelse af familien i forhold til, hvad der arbejdes med. Familien trives i dag, og der samarbejdes om anbringelsen af teenagesønnen.

Vi kan henvise til, at forskning viser, at hvor indgangen til en undersøgelse er bekymring, kan der være risiko for, at undersøgelsen overser beskyttende faktorer.

3. Partshøringer – uklarhed

Eksempler på ikke gennemsigtige partshøringer

Børn

Ufødt

Forældre

Forældre først i 20'erne, mor i kørestol, far med ADHD-diagnose

Partshøring inden § 50

Ud fra samtaler med og kendskab til akter og sagens forløb har vi et billede af, at det unge par allerede fra partshøringen om § 50-undersøgelsen ikke oplever sig set, hørt og forstået.

Forud for der gået 4 måneder, hvor forældrene har været afventende uden at høre noget efter såvel de som handicapforvaltningen henvendte sig til børne-familieafdelingen. Partshøringen om igangsættelse af § 50-undersøgelse, kun 2 måneder inden terminen, giver ikke forældrene et klart overblik over, hvad der skal undersøges, men de vil meget gerne undersøges herunder i forhold til hvilken hjælp og støtte, der kan kompenseres med i forhold til funktionsnedsættelser. Dette kommer dog ikke til at være en del af § 50-undersøgelsen.

Forældrene giver foruden samtykke til igangsættelse af § 50undersøgelse meget gerne samtykke til indhentning af oplysninger, da de ønsker samarbejde mellem forvaltningerne. (Dette kommer dog ikke til at ske i hensigtsmæssigt omfang, se omtalen af samme case i afsnit 5.) Forældrene oplever ved samtykket ikke at have klar fornemmelse af, hverken hvad der skal ske, eller hvordan fokus for undersøgelsen vil være.

§ 50 -undersøgelsesrapporten på 30 sider (omtalt under afsnit 5) er således også meget ukonkret og teoretisk (delvis fordi der er tale om et ufødt barn, men også af andre årsager).

Samtaler undervejs/partshøring ved afslutning af § 50

§ 54-støttepersoner deltager sjældent i disse partshøringer, da det ligger forud for anbringelsen.⁹ Forældrene er ofte meget påvirkede af følelser og bekymringer, så der er

⁹ Vejledning nr. 3 til Serviceloven skriver (pkt.376), at "støtteperson tildeles i forbindelse med anbringelse, det vil sige fra det tidspunkt, hvor en anbringelse af barnet indgår som et konkret element i de foreslåede foranstaltninger." Dette fortolkes sjældent af kommuner som mulighed for støtteperson allerede under § 50-undersøgelsen, selvom det kan være italesat, at det der undersøges er, om barnet skal anbringes. Og det i hvert fald oftest er en frygt forældrene har i forbindelse med undersøgelsen. Forældre inviteres ofte til at have en bisidder med, som efter RIFT's erfaringer i mange tilfælde er familiemedlemmer eller nære venner/veninder.

brug for en bisidder. I dette tilfælde var morens veninde med til et møde med sagsbehandler lige inden afslutningen af undersøgelsen. På grund af morens handicap var bisidderen vant til at deltage i partshøringer og har fra samtalen skrevet noter, som RIFT har læst sammen med de øvrige akter.

Sagsbehandleren taler en del: Om hvor mange sider hun har skrevet, at den sagsbehandler, hun tager med til næste møde, hvor de skal partshøres om det endelige er "super sød" mm. Sagsbehandler har i samtalen ikke et klart, fagligt fokus. Der tales meget forbi hinanden.

Forældrene har stort fokus på den manglende kompensation af mors handicap. Sagsbehandleren gentager, at det er ikke noget, hun går ind i, og at så må faren kompensere.

Forældrene er vidende om, at reglerne siger noget andet og gentager dette, hvorefter sagsbehandleren med dette som eksempel siger, at det bekymrer hende, at de skal have forklaret det samme flere gange i forhold til andre forældre, hvormed hun hentyder til nogle (ældre og udført i andre sammenhænge) undersøgelser, der viser at begge forældre har et lavt kognitivt niveau.

Sagsbehandleren gentager flere gange sin bekymring over, at forældrene ikke selv klart kan formulere, hvilken hjælp, de vil have brug for i forhold til barnet, udover de hjælpe-støttebehov i forhold til deres funktionsnedsættelser, som hun afviser at forholde sig til. Sagsbehandler bliver meget psykologiserende, herunder når hun spørger ind til de konflikter, som forældrene ærligt fortæller om, at de har med hinanden, især med baggrund i den manglende kompensation. Skænderier når faren skal hjælpe med det hele. Sagsbehandler spørger ind til, hvordan de tackler det. Og hun borer længe om en bekymring, fordi faren fortæller, at så går han. Herunder bekymrer det sagsbehandler, om far vil gå, når babyen er der. Og hvad hvis babyen skrider hele tiden? Hele samtalen kan ikke gengives her og heller ikke partshøringen ved afslutningen af § 50-undersøgelsen, hvor 2 sagsbehandlere møder op og fortæller, at pigen skal anbringes.

Moren bryder sammen og morens veninde bliver meget forskrækket og vred, hvilket sagsbehandlerne grundigt noterer sig i gengivelsen af partshøringen, sat ind i undersøgelsen. Veninden påpeger flere gange, at forældrene må have tid, snakke med en advokat mm, da sagsbehandlerne spørger forældrene om samtykke til frivillig anbringelse.

Uddybning/analyse

Partshøringer i forbindelse med dette vigtige ofte første møde med forvaltningen er et stort og vigtigt emne, som vi ikke hverken med case-eksemplet eller i analyse kan behandle grundigt nok her.

Forvaltningen bruger et skema: "Samtykkeerklæring ifm. Særlig støtte til børn og unge efter serviceloven."

På forældrenes skema er der krydset af ved de 2 første punkter. Herefter følger en række punkter med muligheder for at give samtykke til etablering af foranstaltning, ændring af opholdssted, støttet samvær, revision af handleplan ... med mere

Det er RIFT's erfaring, at dette skema, som vi ofte ser anvendt ved samtykke om § 50, kan virke skræmmende for forældre, som i forvejen er pressede over at skulle undersøges, og får kigget/tror de skal forholde sig til øvrige punkter, som ligger efter en anbringelse. Vi ser til gengæld sjældent klare planer for § 50-undersøgelsens forløb.

På den måde kan allerede indledende parthøring om opstart af § 50-undersøgelse få forældrene til at blive utrygge og opleve uforudsigelighed og uoverskuelighed i forbindelse med undersøgelsen.

Af morens venindes notater fra afsluttende parthøring fremgår det, at der presses en del i forhold til, om forældrene vil give samtykke til anbringelsen, og det er bl.a. derfor veninden bliver vred og siger, at de må tale med en advokat.¹⁰ Vi har i RIFT kendskab til eksempler på, at der i parthøringer - i forlængelse af slutningen af en § 50 - samtale indhentes uoplyst samtykke til frivillig anbringelse. Herunder at der loves f.eks. mere samvær og lignende, hvilket ikke kan loves, da det er barnets trivsel, der vil afgøre dette.

Vi oplever desuden ofte i RIFT, at forældrene senere i en anbringelse ikke er klar over, på hvilket grundlag, deres barn er anbragt. Det kan bl.a. skyldes, at de – som forældrene i denne case – i den situation, hvor der parthøres, er alt for chokerede til at forstå indholdet. Det kan også skyldes, som vi redegør for i afsnit henholdsvis 4 og 5, at både proces og indhold har været præget af mangel på både gennemsigtighed og faglig kvalitet – herunder også i formidlingsprocessen. Alt for ofte følges der efter anbringelse ikke op med en kvalificeret forældrehandleplan¹¹, der med klare mål og angivne indsatser, kunne give forældrene klarhed over, hvad der ligger bag anbringelsen/hvad der skal arbejdes med.

¹⁰ Parthøring om samtykke til anbringelse giver i nuværende lovgivning ikke ret til gratis advokatbistand, hvilket anbefales i Justitias' rapport om tvangsanbringelser. www.justitia-int.org/wp-content/uploads/2018/09/Rapport_Tvangsanbringelser-retssikkerhed-i-en-kompliceret-beslutningsproces.pdf

¹¹ Manglende kvalificerede forældrehandleplaner er et af de punkter RIFT påtænker at følge op med senere temaarrangement/evt. case-samling.

4. Undersøgelser i uvante omgivelser

Når forældre for at undgå anbringelse samtykker til at anbringes sammen med barnet på institution – eksempler på utryghed som komplicerende faktor

Børn Pige 3 år (med præmatur-senfølger)

Forældre Mor i 40'erne far i 50'erne

Indgang	Forud for forløb på undersøgelsesinstitution har der været bekymringer i børnehave og problemer i samarbejdet mellem moren og daginstitutionen, samt en kort akutanbringelse ved formandsbeslutning (underkendt af B og U en uge efter), da moren akut kort blev indlagt/opereret.
Indsamlings-praksis	Forud for afsluttende § 50-undersøgelse og anbringelse er iværksat et forløb, hvor pigen foruden at fortsætte i vuggestue sammen med forældrene er indskrevet til socialpædagogisk dagbehandling/undersøgelse på børnehjem/behandlingsinstitution i en anden by, 17 km væk. Samtidig er en forældrekompetenceundersøgelse i gang inklusive undersøgelse af pigen. Dette foregår fortrinsvis i hjemmet.
Indhold	På opsamlende møde vurderes, at det sammensatte behandlings- og undersøgelsesforløb må indstilles straks, da pigen (som er sensitiv/præmatur) reagerer på alle de skift. Moren beskrives som usikker, og det vurderes bl.a., at der er tale om tilknytningsforstyrrelser mellem hende og datteren.

Moren får senere i anbringelsesforløbet lejlighed til sammen med sin støtteperson at beskrive/kommentere dette undersøgelsesforløb.

Herunder i en klage til Psykolognævnet, da moren ikke oplever, at der i den sideløbende forældrekompetenceundersøgelse tages nok hensyn til, hvor presset og påvirket både hun og forældrene var under det sammensatte undersøgelsesforløb med mange mennesker indblandet og mange skift. Om den del af undersøgelsen, der foregik på institutionen, beskriver moren, hvordan en del af de andre børn havde andre problemer end datteren. De var udadreagerende og datteren kunne ikke skærmes tilstrækkeligt. Så hendes vanskeligheder og dermed morens udfordringer i forhold til pigen blev forstørret af undersøgelsen. Det samme gjorde morens usikkerhed.

Uddybning/analyse

Det er vigtigt at pointere, at dette ikke er en tilbundsgående undersøgelse/analyse af forløbene, og at beskrivelserne ovenfor er af forældrenes oplevelse af forløbene, som på flere måder står i kontrast til de faglige beskrivelser og konklusioner i undersøgelseerne. Alligevel har vi dem med her som cases, fordi det må være et vigtigt arbejds punkt, at forældre og børn ikke oplever undersøgelsesforløbet så presset, at de risikerer at udvise problematisk adfærd, som de ellers ikke har. Eller ikke er i stand til at vise ressourcer, som de ville have i en anden kontekst.

Det må være en meget vanskelig opgave at skulle etablere døgnbehandlings- og undersøgelsesforløb, som skal kunne det hele, og vi er ydmyge overfor kompleksiteten. Herunder at det er en vigtig indsats netop der, hvor man undersøger, om anbringelse kan undgås.

Men vi kender til mange eksempler på, at forældre beskriver, hvordan de mistede deres kompetencer under presset, herunder forældre som senere har vist sig at være kompetente forældre f.eks. i forhold til børn, de får senere i livet. Derfor mener vi, at det er vigtigt at der kigges grundigt på, hvordan rammer og tilgang er ved sådanne undersøgelser i uvante omgivelser. Herunder at man også kigger efter alternativer, som sikkerhedsplaner, "anbringelse i hjemmet" mm er eksempler på. For ikke at tale om de tilfælde, hvor så drastiske undersøgelsesforløb eventuelt kan undgås som følge af en god forebyggende indsats.

Igen må vi henvise til artiklen nævnt i indledningen om vigtigheden af, at personalet er uddannet til at møde, rumme og forstå forældrenes situation og eventuelle udfordringer. RIFT har supplerende umiddelbare anbefalinger, når der undersøges på institution:

I flere sager har vi oplevet en beskrivelse af den meget store ensomhed, der opstår, når man bor hjemmefra og ikke bruger det vante netværk og at man ikke "tør" bruge personalet, som jo samtidig er undersøgende/rapporterende. Vi tror, at det kunne være hensigtsmæssigt, at man i disse tilfælde allerede på det tidspunkt kunne få en støtteperson, f.eks. en § 54-støtte, som man kunne snakke med om sine følelser og bekymringer. Endelig skal vi påpege, at vi har mange eksempler på mangel på ligebehandling ved sådanne institutionsundersøgelser.¹² Det er vigtigt, at såvel personale på familieinstitutioner, som andet personale, der har med familier at gøre er uddannet til hele opgaven – herunder til ligebehandling.

¹² At forældre med funktionsnedsættelse ikke kompenseres (herunder at de fysiske forhold ikke er egnede, eller personalet ikke er uddannet med henblik på at ligebehandle/kompensere). Ligesom forældre med anden etnisk baggrund, der pludselig skal leve i et helt dansk hjem, ikke mødes med forståelse og ligebehandling, hverken i forhold til de sproglige udfordringer eller de kulturelle forskelle. En institution beskriver således en asiatisk mor som meget mimikfattig, udtryksløs og isolerende sig.

5. Ugennemsigtige, uklare undersøgelser

Børn

Ufødt

Forældre

Forældre først i 20'erne, mor i kørestol, far med ADHD diagnose mm

Indgang	Forældrenes egen henvendelse. Underretning fra handicapafdelingen.
Indsamlingspraksis	Efter engennemgang af underretningen fra handicapafdelingen vurderes det, at der er brug for en undersøgelse af mors og fars kompetencer i forhold til at varetage pleje og omsorg for det ufødte barn, da der er væsentlige bekymringer om, hvorvidt mor og far har tilstrækkelige ressourcer og forældreevne til tage sig af det ufødte barn. Der står i undersøgelsesrapporten ikke oplyst, hvilke dokumenter, der er indsamlet, men det fremgår indimellem, hvad der resumeres fra og andre gange står der ikke, hvor informationerne kommer fra. Indhentede akter suppleres af henvisninger til 2 samtaler med forældrene, som ikke er resumeret, men hvor der er plukket citater fra. En del af de resumerede akter er over 5 år gamle og stammer dermed fra forældrenes sene ungdomsår. Der henvises til, at det af undersøgelse i anden sammenhæng fremgår, at mors IQ er på 69 og at det af en undersøgelse af faren i anden sammenhæng fremgår, at han har en IQ på 88. Det nævnes herefter flere gange i undersøgelsen, at det betyder diagnoser som hhv "mental retarderet i lettere grad" og "anden gennemgribende udviklingsforstyrrelse".
Indhold	Informationerne om IQ bevirker, at undersøgelsen herefter gennemgående har fokus på, hvorvidt udviklingshæmmede forældre generelt kan være forældre til et nyfødt barn. Der er sat en hel del citater fra teori om henholdsvis mennesker med psykisk udviklingshæmning (der henvises til Kvello uden yderligere informationer) og om barnets behov hvor der henvises til Hart. Som eksempel citeres Kvello for, at forældres omsorgsevne ikke kan baseres på deres IQ alene ... og at det er centralt, om de kan foretage et godt skøn.

(fortsat)	Herefter er der plukket fra akter om, hvordan moren ikke kunne løfte en dukke på rigtig måde i et Forældreprojekt og ikke kunne tage kørekort, men ikke ville erkende, hvad hun ikke kunne. Et andet eksempel er, at Kvello skriver om vigtigheden af abstrakt tænkning, og der hentes eksempler fra de forskellige akter og fra samtaler med forældrene på, at det kan de kun begrænset. Samtalerne med forældrene som ikke er refereret, men udelukkende beskrevet/citeret i brudstykker - bringes stort set kun i spil i form af tolkning, som f.eks. at "I samtalerne svarer mor og far med begrænset refleksion på de spørgsmål, som undertegnede stiller..." "det er indtrykket, at de begge rent intellektuelt har store udfordringer..." Der listes ressourcer (1/3 side) og især problemer op (1 hel side med i alt 33 problemer op). Den faglige vurdering er, at forældrene både sammen og hver for sig har begrænsede forældreevner til at tilgodese barnets behov.
-----------	---

Uddybning/analyse

Vi anerkender, at det må være uhyre vanskeligt at lave en undersøgelse i forhold til et ufødt (første) barn, og at der ikke er tvivl om, at der er brug for at undersøge, og at der er støtte behov efter Serviceloven i denne sag. Alligevel synes vi, at denne undersøgelse er en katastrofe.

Den er ugenomsigtig og ikke faglig og med den viden vi har – herunder om det efterfølgende forløb – er det fatalt, at sagsbehandleren vælger at fokusere på IQ fremfor den bredere kontekst, herunder hvorvidt forældrene er kompenseret i forhold til deres udfordringer/morens fysiske funktionsnedsættelse. I efterfølgende undersøgelse (efter flere år) vurderes forældrene ikke at have afgørende kognitive vanskeligheder.

Det er tragikomisk, at sagsbehandleren gentagne gange konkluderer, at forældrene ikke kan forstå sammenhænge og skal have forklaringer flere gange, når det er så tydeligt, at sagsbehandleren ikke forstår det, forældrene mange gange prøver at forklare hende om opfyldelse af kompensationsbehov og hjælpebehov som en forudsætning for at kunne vurdere, hvor meget overskud de vil have - og herefter kan forældreevnen vurderes.

Forældreevne-vurderingen er så abstrakt, at den da heller ikke efterfølgende kan bruges til at opstille en forældrehandleplan efter.

Her er tale om selektiv og ukritisk brug af ekspertudtalelser/teori og om at have tunnelsyn – med fokus på kognitive vanskeligheder. Der er stor mangel på konkret kildehenvisning.

Der fokuseres på den information, der bekræfter forhåndsantagelsen, og der opspores ikke informationer, der kunne sætte spørgsmålstegn ved denne.

Konsekvenser

Forældrene har efter anbringelse måttet kæmpe for at blive afdækket ved henholdsvis VISO og forældrekompetenceundersøgelse. Sidstnævnte får fokus på, at datteren på nu 3 år, anbragt fra fødslen i netværket, har ikke-afdækkede vanskeligheder. Sagen har med baggrund i ovenfor beskrevne § 50-undersøgelse været "parkeret" som værende meget grundigt undersøgt (efterfølgende sagsbehandlers udsagn). Nu sættes der ind med hjælp og støtte i forhold til pigens behov. Forældrene mangler fortsat afdækkede relevante hjælpe-støtteindsatser i forhold til deres forældreskab, hvilket er meget ødelæggende for deres habitus og samliv. Heldigvis har de en god samværskonsulent.

5. Ugennemsigtig, uklart undersøgelsesforløb

Langt forløb med undersøgelser af svingende kvalitet, der på flere punkter modsiger hinanden

Børn Stor søskendeflok mellem 8 måneder og 15 år

Forældre Forældre midt i 30'erne

Undersøgelser/ undersøgelses- forløb	I store træk Familien har flyttet en del rundt, da det kan være svært at finde egnet, billig nok bolig til så stor en familie Familien har flere gange været i kontakt med bopælskommuners familieafdelinger, herunder selv søgt om støtte. Der foreligger i sagen ikke en oversigt over, hvad der har været sat ind af hjælp, eller om hjælpe-støtteforanstaltningers opdrag, metoder eller konkrete resultater. Men det fremstilles gang på gang i undersøgelser, handleplaner og indstillinger, at der har været "iværksat en række støtteforanstaltninger i form af blandt andet intensiv familiebehandling, aflastning og praktisk pædagogisk støtte i hjemmet, men trods den massive indsats i familien ændrede dette ikke på den dårlige trivsel i familien" . Dette er fra et helt aktuelt opdrag til en aktuel undersøgelse. Forældrene genkender på ingen måde at have modtaget intensiv familiebehandling, men gætter på, at det blandt andet er nedenfor beskrevne behandlings-/undersøgelsesforløb, der er tale om:
<i>December – marts</i> praktisk/ pædagogisk støtte- og observations- forløb	For 7 år siden, blev der – som del af § 50-undersøgelse - sat ind med firma, der skulle udføre et "praktisk/pædagogisk støtte og observationsforløb" i familien. Der var ikke et introducerende møde, så forældrene kunne oplyses om fokus, proces og formål med indsatsen. Indsatsen kom til at bestå af besøg i hjemmet hver morgen og enkelte eftermiddage samt enkelte weekender/i vinterferien. Der blev afholdt 2 møder med forældrene henholdsvis 1 måned og 2 måneder efter igangsættelsen samt 1 samtale med 2 af de større – af de i alt 5 børn – i familien. Forløbet slutter, da firmaet 4 måneder efter opsiges samarbejdet, da de vurderer, at familien ikke - i tilstrækkelig grad –

(fortsat)	vil kunne profitere af familiebehandling. Rapporten har afgørende vægt i efterfølgende § 50 -undersøgelse, der danner baggrund for anbringelse af alle 5 børn. Forældrene påpeger, at mange informationer - på rapportens 8 sider uden kildeangivelse - må være baseret på tidligere akter, da der beskrives hændelser med mere, som firmaet ikke selv kan have observeret. Forældrene har i kommentarer beskrevet mange eksempler på misforståelser: Som for eksempel at der står i rapporten, at det mindste barn ikke fik morgenmad. En samtale kunne have afklaret, at moren netop havde ammet i sengen, inden konsulenterne kom.
<i>1½ år efter</i> Undersøgelser af børnene med vægt på diagnoser	Undersøgelser af børnene udføres af et firma X, som er kendt for at lægge stor vægt på mulige diagnoser. Forældrene giver som udgangspunkt ikke samtykke til undersøgelserne, da de ønsker en fornyet helhedsorienteret undersøgelse, der også omfatter dem selv, da de ikke mener, at en tidligere psykologisk forældrekompetenceundersøgelse på nogen måde er retvisende/blev udført forsvarligt. Samt at den er ved at være 3 år gammel. Der indgås en aftale med forvaltningen, som presser på, at firmaet X udfører undersøgelserne af børnene mod at forældrene loves en forældrekompetenceundersøgelse efterfølgende. Børneundersøgelserne beskriver alle børnenes med mindst en eller flere diagnoser. Da firmaet ikke er fagligt kompetent/godkendt til at give diagnoser, beskrives disse som: "... det vurderes, at (barnet) opfylder de formelle kriterier for diagnosen ..." som så beskrives på 2 linjer og for nogle af børnenes vedkommende herefter: "Der er tale om en varig funktionsnedsættelse." Firmaet fortæller forældrene, at disse diagnoser (eks. Autisme-spektret, ADHD, dysfasi) er arvelige. Den lovede forældrekompetenceundersøgelse må forældrene kæmpe meget for, og den foreligger således først 2 ½ år efter. Det er lykkedes forældrene selv med fagligt netværks hjælp at finde frem til/få lov at bruge selvvalgt firma/psykolog Y. Denne beskriver i afsluttende rapport nogle af de samme vanskeligheder som en 6 år tidligere forældrekompetenceundersøgelse, men den nye undersøgelse er kontekstbaseret, således, at det bliver tydeligt, hvoraf begrænsningerne kommer. Der peges foruden

(fortsat)	fra forældrenes egen barndom på manglende relevant hjælp og støtte og ikke mindst manglende helhedsorienterede samarbejdsrammer i forhold til både samvær og plejefamilier mm, hvilket Y påpeger er skadeligt for børnene, der pt lider af loyalitetskonflikter. Y er i øvrigt uenig i, at børnene skulle have de diagnoser, som firma X beskrev. Y anbefaler konkrete processer i forhold til samarbejdet og indsatser i forhold til børn og forældre. De anbefalede indsatser med hjælp til samarbejdet med plejefamilier kommer aldrig i stand, og anbefalede indsatser om hjælp og støtte til forældrenes processer har forældrene måttet kæmpe for at få en forældrehandleplan om, som de selv sammen med støtteperson måtte skrive skabelon til og som først 1 ½ år efter afsluttet forældrekompetenceundersøgelse blev udformet i en nogenlunde anvendelig forældrehandleplan. Som en af indsatserne står familiebehandling, men hverken det eller den af firma Y anbefalede samarbejdsindsats føres ud i livet. Herunder henviser 2 anbringende kommuner til hinanden i forhold til, hvem der skal sætte ind med indsatsen. Forældrene får efter klageforløb medhold fra Ankestyrelsen om ret til at få bevilliget psykologhjælp til eget forhold med henblik på at få mest muligt overskud til børnene/processer i forældrehandleplanen.
-----------	--

Uddybning/analyse

Vi har valgt et forløb som dette som case, fordi vi vil vise et eksempel på noget, vi desværre ofte ser, over tid i anbringelser:

- Svingende faglighed i undersøgelser med bl.a.
- Selektiv anvendelse af ekspertudsagn
- Ukritiskhed overfor kilder
- Tunnelsyn

Som i denne sag har dannet baggrund for bl.a.

- Manglende kontinuitet/overlevering i sagsbehandlingen: Manglende klare handleplaner for børnene/manglende forældrehandleplan
- Uklarhed om hvorfor børnene er anbragt – også hos børnene

Suppleret af

- *Manglende rammer for samarbejdet mellem anbringelsessteder og forældre (trods anbefalet i seneste undersøgelse)*
- *Manglende tilstrækkeligt/fagligt fokuserede indsatser i forhold til forældrene*

Konsekvenser

Vi kender denne sag indgående og ved, at ovenstående problematikker har været til skade for både børn og forældre.

Uklarhed om hvorfor børnene er anbragt, manglende rammer for samarbejdet mellem anbringelsessteder og forældre, manglende indsatser i forhold til forældrene, selektiv anvendelse af ekspertudsagn (eks. vægt på foreslåede diagnoser, som senere afvises af næste undersøger) har skabt forvirring og uklarhed om indsatsen hos både børn og forældre.

Således at anbringelserne ikke har ført til den optimale/ønskede udvikling af både børn og forældre.

Disse forældre har fastholdende kæmpet for indsatser, og de er kommet videre på trods af manglerne anført ovenfor. Et af børnene er nu (efter at plejefamilie nr. 2 opsagde samarbejdet med forvaltningen) hjemgivet med en sikkerhedsplan, hvor det for første gang blev afdækket, hvor stort et netværk familien har, som nu hjælper dem. Det viser sig, at forældrene havde ressourcer og netværk, der ikke tidligere var tilstrækkeligt fokuseret på.

Desværre er en del af de anbefalinger, den sidste forældrekompetenceundersøgelse gav, om større sammenhæng i sagen – for børnenes trivsels skyld - ikke fulgt op.

Vitror, at hvis der varsat mere systematisk ind fra start f.eks. med psykologer på sidelinjen til vurdering af indsatser og undersøgelsesbehov, som Dansk Psykolog Forening anbefaler, og hvis forvaltningen fulgte den sidste grundige forældrekompetenceundersøgelses anbefalinger om fokus på samarbejde og sammenhæng, som forældrene er enige i, så ville anbringelserne have haft meget større chance for at lykkes og forældrene kunne hurtigere været nået videre i deres udvikling.

Forældrekompetenceundersøgelser (FKU) cases/statistik

På baggrund af RIFTs erfaringer med forældrekompetenceundersøgelser og eksemplerne på anbefalinger og debat bragt ovenfor, har vi valgt af udarbejde en statistik om i alt 29 forældrekompetenceundersøgelser.¹³ Dette fordi det er komplekst og svært at skrive case om en forældrekompetenceundersøgelse, og vi ikke har den psykologfaglighed der skulle til i forhold til indholdsmæssig analyse.

Den statistiske analyse handler således om rammerne for undersøgelserne, og om hvorvidt forældrekompetenceundersøgelserne har kunnet/er blevet anvendt til videre handling og indsats for forældrene/forældrehandleplaner.

Analysepunkterne er valgt ud fra nedenstående emner og spørgsmål¹⁴:

- **Har forældrene haft indflydelse på valget af psykolog?/haft mulighed for at kommentere kommunens valg af psykolog?**
- *Hvordan begrundet kommunen sit valg af psykolog?*
- *Er der taget højde for, at der ikke er tale om dobbeltroller (ved brug af kommunens egne psykologer), bruger kommunen faste eksterne psykologer/er disse lige egnede til alle målgrupper?*
- **Er Socialministeriets vejledende retningslinjer blevet fulgt? Herunder**
 - Er undersøgelsen foretaget af autoriseret psykolog?
 - Foreligger der fra forvaltningens side skriftligt opdrag/præciseret opgavebeskrivelse?
 - Er der forventningsafstemt mellem sagsbehandler og psykolog?
 - Er der afholdt opstartsmøde (samlet forældre, forvaltning, psykolog/undersøgere)?
 - Er erklæringen gennemgået med forældrene, inden den er sendt til myndighedssagsbehandleren? –

¹³ RIFT har alle undersøgelser i arkiv og har kendskab til forløb/haft samtaler med alle undersøgte.

¹⁴ Listen af spørgsmål og emner er udarbejdet på baggrund af læsning af den i indledningen anvendte litteratur samt ud fra vores erfaringer med FKU. Vi kan ikke analysere ud fra alle disse spørgsmål, men vi bringer dem her, da vi synes, de er relevante at stille i forbindelse med udarbejdelsen af en FKU. Listen er ikke udtømmende, men har fokus på rammer og proces i forhold til undersøgelsen af forældrene. Den kunne suppleres af psykologfaglige spørgsmål til indholdet, spørgsmål til psykologernes organisering: Arbejder de i team? Får de supervision? Samt spørgsmål og emner vedrørende undersøgelse af barnet/den unge.

- og herunder: Er eventuelle uenigheder/kommentarer skrevet ind i erklæringen?
- **Er barnet/den unge tilstrækkeligt fagligt afdækket?**
- **Om psykolog/undersøgers etik:**
 - Opretholder undersøger professionel relation?
 - Har undersøgeren reflekteret metodevalg – og herunder refleksioner om, hvordan valget påvirker undersøgte/undersøgelsen, samt at der ikke undersøges mere end nødvendigt og at erklæringen ikke indeholder observationer, der ikke er relevante
- Har deltagerne i undersøgelsen de rette forudsætninger for at deltage – i forhold til rammebetingelser?
- Er psykologen opmærksom på individuelle rollemæssige og kulturelle uligheder baseret på funktionsniveau, køn, seksuel orientering, etnisk og national oprindelse og tilknytning, alder, religion, sprog og socioøkonomisk status og på de begrænsninger, der ligger i egne kulturelle, klasse-mæssige og kønsmæssige forudsætninger.
- **Angives der i erklæringen vejledende bemærkninger om, hvilken fremtids-situation der kan tjene barnet bedst og hvilken positiv rolle forældrene kan spille?**
- Herunder anbefalinger af indsatser i forhold til forældrene
- Er undersøgelsen anvendelig i forhold til udviklingen af forældreskabet? – herunder
- Kan anbefalinger omsættes i en forældrehandleplan/er der efterfølgende udarbejdet en anvendelig forældrehandleplan?

Afgrænsning igen: Vi har forældrevinklen på, det betyder IKKE, at vi ikke synes, at det vigtigste er, hvordan undersøgelserne fungerer i forhold til at hjælpe barnet/den unge. Det ER det vigtigste fokus. MEN det hænger uløseligt sammen med, hvordan forældre mødes og udredes og hjælpes.

Statistik om 29 forældrekompetenceundersøgelser ud fra udvalgte analysepunkter

1. I hvor mange undersøgelser har forældrene haft indflydelse på valget af psykolog?

Indflydelse på valg af psykolog

■ Indflydelse på valg af psykolog
■ Ingen indflydelse

I næsten alle 8 tilfælde, hvor forældrene har fået indflydelse på valg af psykolog, er der tale om FKU nr. 2. Og om at forældrene nu har en støtteperson, der kan hjælpe med research/hjælpe med at bede om indflydelse.

I 2 af tilfældene er der ikke tale om indflydelse på valg af psykolog, men på at der foretages en fornyet undersøgelse, hvor "kulturel reference-ramme er inddraget" – efter påpegnning ved advokat.

Forældrene har ved ønsket om indflydelse på psykologvalg især argumenteret ud fra behov for tillid. At de på baggrund af sagsforløbet ikke ville kunne få tillid til/ikke åbne sig nok overfor kommunens egne psykologer eller psykologer, som kommunen har valgt/ normalt samarbejder med. Det er dog svært for forældrene selv at pege på psykolog, så i disse sager har de fået hjælp til research, oftest fra støttepersoner.

Supplerende kan nævnes, at vi ved om 4 af de 21 undersøgelser, hvor forældrene ikke havde indflydelse på valg af psykolog, at de havde bedt om det/selv foreslået en psykolog, men fået afslag på dette.¹⁵ I ingen af de 29 undersøgelser har kommunen af sig selv spurgt ind til forældreønsker/partshørt dem i forhold til valg af psykolog. I flere tilfælde opdager forældrene, at psykologundersøgelse er gået i gang ved at "en fremmed mand/kvinde" ringer og fortæller at de skal finde en tid sammen at indlede undersøgelse på.

15 Tænketanken Justitia (Tvangsanbrinbringelser, s.39) anbefaler, at forældre skal have ret til (inden for en fastsat frist) at kommentere kommunens valg af undersøger, så forældrenes bemærkninger kan indgå i kommunens endelige vurdering af, hvem der skal forestå undersøgelsen.

En supplerende problemstilling er situationer, hvor forældrene ønsker en FKU/en fornyet FKU, og får afslag af kommunen. Justitia foreslår (Ibid, s. 39) at afslag på anmodninger om udarbejdelse af en forældrekompetenceundersøgelse skal kunne påklages til Ankestyrelsen. Psykologforeningen anbefaler (Højere kvalitet...), at vurderingen, om der som led i en børnefaglig undersøgelse skal foretages en FKU, bør foretages af en psykolog.

2. Hvordan begrundes kommunen sit valg af psykolog?

Som oftest foreligger der ikke hverken mundtligt eller skriftligt en begrundelse for kommunens valg af psykolog. Det har dog været tilfældet i de sager, hvor forældrene er blevet afvist i deres ønske. Her er der blevet svaret: "Vi skal bruge vores egne psykologer", "Vi har nogle faste vi bruger – og de er rigtig gode", "Vi har fundet den, der er ledig nu, og det er en af landets bedste." Vi har fra andre sager også eksempler på geografiske argumenter.

3. Er der ved brug af kommunens egne psykologer taget højde for dobbeltroller?

Bruger kommunen faste eksterne psykologer/er disse lige egnede til alle mål-grupper?

I 3 undersøgelser er der brugt kommunale psykologer. Der er ikke eksplicit tale om dobbeltroller, men i den ene sag blev det et problem, da man efterfølgende ville tilbyde forældrene familiebehandling, at familiebehandlerne kom fra samme hus som undersøgerne. Det blokerede forældrene, selvom de fik oplyst, at det ikke ville være de samme personer.

En af de kommunale undersøgelser blev foretaget af samme psykologer, som før og efter undersøgelsen var familiebehandlere i sagen.

Vi ved det enten på grund af kendskab til flere andre undersøgelser af samme psykolog i samme kommune eller fordi sagsbehandleren eksplicit har sagt det, f.eks. hvor forældrene er kommet med et andet ønske.

I 5 andre undersøgelser tyder det på, at der er tale om kommuners faste brug af samme psykolog, da vi kender til en anden undersøgelse fra samme kommune med samme undersøger. Vi har medtaget det som analyseemne her, ikke fordi det nødvendigvis er forkert, at kommunen ofte benytter den samme psykolog.

Men det kan dels give den samme utryghed hos forældrene, som nævnt vedrørende brug af kommunens egne psykologer, og i hvert fald er det vigtigt, at kommunen vælger ud fra faglig vurdering om den aktuelle undersøgelse herunder med fokus på hvilke ekspertise, der er brug for og ikke bruger psykologer som del af en "storkøbsaftale" eller lignende.

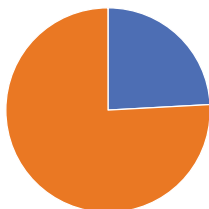
Det er påfaldende, at kommunerne stort set ikke af sig selv begrundes psykologvalg. Det kunne være begrundelser som, "vi ved at den psykolog har stor indsigt i ADHD" eller "har en helhedsorienteret tilgang, som I har bedt om", osv.

Det er yderst vigtigt, at der ikke på nogen måde bliver tale om "bestillingsarbejde", eller at psykologen er "økonomisk afhængig" af aftaler med kommunen, som kan farve resultatet.

Disse betragtninger er jo ikke noget, vi kan dokumentere, men vi har talt med psykologer, som fortæller at have mødt utilfredshed hos kommuner med resultater af undersøgelser, der gik forvaltningen imod.

4. I hvor mange undersøgelser har psykologen skrevet ind i undersøgelsen, at Socialministeriets retningslinjer følges?

Socialministeriets
retningslinjer

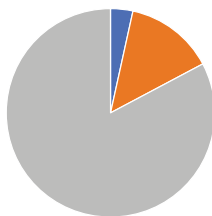
■ Angiver at følge retningslinjer ■ Angiver ikke

Vi har ikke ressourcer/faglighed til at tjekke, om retningslinjerne i de 7 undersøgelser, hvori det angives at retningslinjerne følges, følges på alle punkter - eller til at undersøge systematisk om øvrige undersøgelser følger retningslinjerne uden at nævne det.

Der er i øvrigt stor forskel på, hvordan og hvorvidt psykologerne i deres erklæringer indleder med at gøre rede for fremgangsmåde, metoder og undersøgelsens indhold. Det er ikke analyseret her, men overordnet kan det siges, at forbavsende mange undersøgelseserklæringer starter erklæringen uden at gøre synderligt rede for fremgangsmåde og indhold.

4.a. Hvor mange undersøgelser er IKKE udført af autoriseret psykolog?

Autoriseret psykolog

■ Ikke autoriseret ■ Ved ikke ■ Autoriseret psykolog

1 undersøgelse blev foretaget af en psykolog udpeget af kommunen i samarbejde med et krisecenter. Da moren senere ville klage til Psykolognævnet over undersøgelsen, fordi der ikke var taget højde for hendes krise, viste det sig, at psykologen ikke var autoriseret. Klagevejen var så Psykologforeningens etiknævn, hvorfra der blev udøvet kritik af psykologen¹⁶.

4 undersøgere angiver ikke, hvorvidt de er autoriserede.

¹⁶ Kritik for ikke at have været "opmærksom på, hvordan samfundsmæssige og arbejdsmæssige betingelser kan fremme eller hæmme hensigtsmæssig brug af psykologens kompetencer og metoder: Idet det ikke af rapporten fremgår, at psykologen har taget højde for, at moderen formentlig var i en alvorlig krise og befandt sig på et krisecenter, hvilket gav et unuanceret billede af moderens ressourcer."

4.b. I hvor mange undersøgelser gengives/henvises der til opdrag fra forvaltningens side?

Vi har ikke ressourcer/faglighed til at tjekke, om retningslinjerne i de 7 undersøgelser, hvori det angives at retningslinjerne følges, følges på alle punkter - eller til at undersøge systematisk om øvrige undersøgelser følger retningslinjerne uden at nævne det.

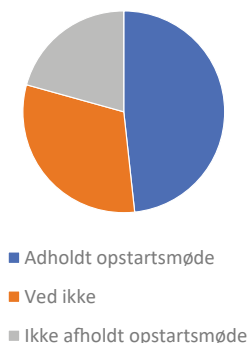
Der er i øvrigt stor forskel på, hvordan og hvorvidt psykologerne i deres erklæringer indleder med at gøre rede for fremgangsmåde, metoder og undersøgelsens indhold. Det er ikke analyseret her, men overordnet kan det siges, at forbavsende mange undersøgelses-erklæringer starter erklæringen uden at gøre synderligt rede for fremgangsmåde og indhold.

Psykologforeningen anbefaler (Højere kvalitet...), at der bør indføres en systematisk forventningsafstemning mellem sagsbehandler og psykolog ved rekvirering af forældrekompetenceundersøgelser. Vi ved ikke, hvor ofte en sådan finder sted, men tænker, at det må kunne fremstå for den undersøgte i form af et tydeligt og klart opdrag.

I RIFT har vi desværre helt generelt erfaring med manglende fokus på opdrag fra forvaltningernes side. At det der bestilles er "en forældrekompetenceundersøgelse". Når det som bekendt er forholdsvis udefineret/ureguleret, hvad en FKU indeholder, er dette meget uspecificeret. Det er sjældent, at der konkret fortælles, hvad det er, der i undersøgelsen vil blive kigget efter, hvorfor og hvordan. Således går mange forældre ret utrygge ind i undersøgelsesforløbet. Dette kan afhjælpes ved et godt opstartsmøde, hvor forvaltning, psykolog og forældre er tilstede sammen, og der sikres fælles forståelse af undersøgelsen. Som det fremgår nedenfor, er disse møder, trods anbefalet i retningslinjerne, ikke en selvfølge.

4.c. I hvor mange undersøgelser er der afholdt opstartsmøde (psykolog, forældre, forvaltningen)?

Opstartsmøde

I 18 af undersøgelserne angives det, at kommunen har "bedt om en forældrekompetenceundersøgelse", uden at specificere det yderligere.

Enkelte af disse er der fra psykologens side udspecificeret, hvilke konkrete undersøgelsesspørgsmål, de vil undersøge ud fra.

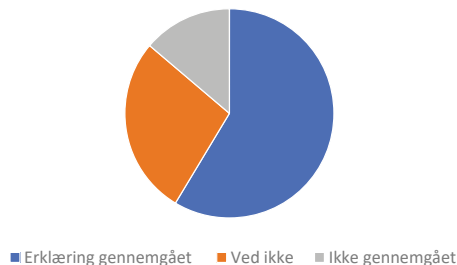
Kun i 4 undersøgelser er der fra forvaltningens side angivet specifikt opdrag – herunder i de 2 om at kulturelle referencer skal inddrages.

I 7 undersøgelser står der intet om opdrag.

Vi har talt med en psykolog, der altid selv vil kræve et sådant møde, før der undersøges, og som påpeger, at det er en chance til også at spørge forældrene, om der er noget, de kunne ønske sig, der skulle undersøges. Dette med henblik på at give forældrene medejerskab til undersøgelsen og dermed øge chancen for, at forældrene efterfølgende kan bruge undersøgelsen. RIFT er enig med denne psykolog og andre fagfolk, vi har talt med, om, at undersøgelserne er vigtige ikke kun som beslutningsgrundlag i forhold til indsats, men også under den efterfølgende indsats. Det er som eksempel afgørende for, hvor vidt en anbringelse giver gode resultater for barnet/den unge, at både børn, unge og forældre forstår, hvorfor der anbringes, og hvordan de skal håndtere/udvikle sig indenfor denne nye situation.

4.d Er erklæringen gennemgået med forældrene inden den er sendt til myndighedssagsbehandleren?

Erklæring gennemgået inden fremlæggelse for sagsbehandler

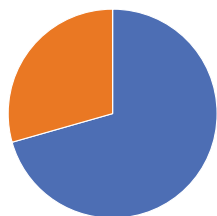
De 17 eksempler på, at erklæringen er gennemgået med forældre, inden den afleveres til myndighedssagsbehandler, viser meget svingende faglig kvalitet: Fra "discount-varianten" og telefonmøde til lange gode "rundkredsmøder", hvor forældrene fik mulighed for fordybelse.

"Discount-variant": Møde med psykologer på rådhuset lige inden mødet/gennemgangen af erklæringen med myndighedssagsbehandleren. Eksempel fra 8.30-9.00 inden møde med sagsbehandler. Der er ikke tid til at spørge ind. RIFT har erfaringer med, at forældre i sådanne situationer bliver så chokerede og følelsesmæssigt berørte, at de ikke hører eller forstår vigtige indholdsmæssige elementer i fremlæggelsen af undersøgelsen. Vi har eksempler på, at forældre først sent i anbringelsen reelt får forståelse for, hvad erklæringen faktisk siger. Vi kender nogle eksempler på, at der har været givet tilbagemelding, uden forældrene har oplevet det som sådan. I et andet tilfælde, hvor støtteperson overværede tilbagemeldingen, kan man betvivle kvaliteten af denne, da moren fortsat oplevedes i en position, hvor hun troede hun skulle "præstere"/"please" undersøger.

I en sag blev afslutningsmødet aldrig til noget, hvorefter det over et år efter i børne-ungeudvalget blev problematiseret, at moren ikke kendte til indholdet. Genbehandlingsfristen var nedsat med begrundelsen, at det skulle følges, om moren kunne videreudvikle forældrekompetencen hurtigt nok, til at hendes børn kunne blive hjemgivet. Hun fik i det år familiebehandling uden at hverken hun selv eller familiebehandleren (samværskonsulent) kendte til indholdet/anbefalingerne i forældrekompetenceundersøgelsen. Da der ikke var sket nok udvikling, blev der ved genbehandlingen afgjort fortsat anbringelses med genbehandlingsfrist på 2 år. Børne-ungeudvalget påpegede, at moren nu skulle have gennemgået FKU med psykolog, og at familiebehandlingen skulle opkvalificeres. Der blev herefter holdt et møde, hvor kommunens psykolog forklarede moren og ny familiebehandler indholdet i FKU. Med et helt års forsinkelse og tab af dyrebar tid for både børn og mor.

4.e. Er eventuelle kommentarer og uenigheder skrevet ind i erklæringen

Er uenigheder og kommentarer indskrevet i erklæringen?

■ Uenigheder skrevet ind ■ Ikke indskrevet

Af de 17 erklæringer, der er gennemgået med forældrene, er der i de 12 indskrevet uenigheder og kommentarer. Det er yderst forskelligt, på hvilken måde forældrenes eventuelle kommentarer og uenigheder er skrevet ind i erklæringen. Fra tolkende om forældrenes adfærd til gengivelse af deres ord.

Se nedenfor.

Eksempel: Psykologen skriver som indledning til forældrenes kommentarer sin tolkning af deres opførsel på mødet: "... præget af, at forældrene meget hurtigt bliver argumenterende og ... lettere vred ... yderst styrende og talende..."

Der er eksempel på, at undersøgelsen blev gennemgået direkte med myndigheds-sagsbehandler, og at de umiddelbare kommentarer er skrevet ind som partshøring i den handleplan for barnet, der lå i indstillingen om anbringelse til børn-og ungeudvalget. Forældrene kan ved genlæsning ofte ikke genkende kommentarer, som bærer præg af, at de bliver chokerede og følelsesmæssigt berørt, når der f.eks. anbefales anbringelse af deres barn. Ved mødet om erklæringen får forældrene oftest ikke erklæringen, da det er myndighedssagsbehandlerens/bestillerens "produkt". Så forældrenes kommentarer og uenigheder indskrevet på selve mødet er uden nærmere kendskab til den samlede erklærings indhold.

I 12 af de 29 sager har vi kendskab til, at forældrene efterfølgende, evt. med støtte-person/bisidderes hjælp, selv har skrevet/indsendt kommentarer til forældrekompetence-undersøgelserne. Herunder rettelse af faktuelle fejl samt kommentarer om forløb og om oplevelse af misforståelser mm.

Det er yderst sjældent at disse kommentarer af forvaltningen automatisk vedlægges erklæringerne, når de fremlægges i børn-og ungeudvalget, Ankestyrelse eller byret.

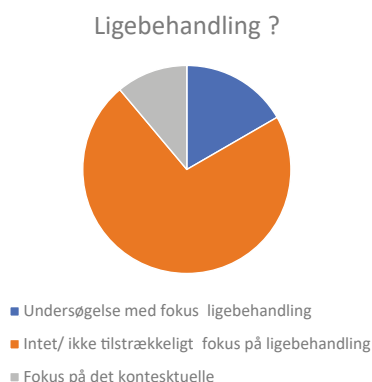
5. Er psykologen opmærksom på individuelle rollemæssige og kulturelle uligheder baseret på funktionsniveau, køn, seksuel orientering, etnisk og national oprindelse og tilknytning, alder, religion, sprog og socioøkonomisk status og på de begrænsninger, der ligger i egne kulturelle, klassemæssige og kønsmæssige forudsætninger.

Det er RIFTs erfaring, at der i rigtig mange sager er tale om, at forældrenes baggrund og situation kræver fokus på ligebehandling. I 20 ud af de 29 sager har forældre enten funktionsnedsættelse eller anden etnisk baggrund end dansk. Men også i de 9 andre slags sager, kunne der være fokus på ligebehandling, som f.eks. på baggrund af seksuel orientering, socioøkonomiske forhold eller religiøsitet. Vi holder os til her at analysere de 18 undersøgelser, hvor forældrene har funktionsnedsættelse eller etnisk minoritetsbaggrund. Vi kigger i undersøgelserne efter: Har undersøger eksplicit indrettet sit undersøgelsesdesign med henblik på at sikre ligebehandling? Det kan i forhold til funktionsnedsatte forældre være at sikre, at forældre er kompenseret for funktionsnedsættelsen inden undersøgelsen, og for forældre med etnisk minoritetsbaggrund at der er taget højde for kulturforskelle og sprog. Vi erkender, at denne analyse er skønsmæssig, da det er os, der vurderer, om vi oplever at undersøgelsen har haft tilstrækkeligt fokus på ligebehandling. Vi mener som eksempel ikke, at der er taget tilstrækkelige ligebehandlingshensyn, når der om en afrikansk født kvinde med forståelsesproblemer på dansk står: "X er tilbudt tolk til testningen ... men hun har afvist tilbuddet ... " og der i øvrigt i undersøgelsen som sådan ikke er indskrevet, hvorvidt der er taget højde for kulturelle forhold og eventuelle misforståelser på det grundlag. Denne kvinde vurderes af undersøger til at opfylde de formelle kriterier for mental retardering

af lettere grad, hvilket ikke går igen i en efterfølgende ny undersøgelse med vægt på det kontekstuelle.

Da ligebehandlingsspørgsmålet ikke er hovedfokus i denne case-samling, har vi tilladt os at analysere det overordnet og skønsmæssigt:

Vi henviser til Institut for Menneskerettigheders rapport (Ret til at være forældre, 2014), og RIFTs case-samling (Børne-ungesager i etniske minoritetsfamilier, 2017) for en uddybning af ligebehandlingsemnerne. Men vi har dem med her, fordi vi finder det symptomatisk, at undersøgelserne i så ringe omfang har fokus på ligebehandling.

I 13 af de 18 undersøgelser er der efter vores skøn slet ikke i tilstrækkeligt omfang taget højde for, at der skal ligebehandles. I enkelte af dem er der skrevet ind, at man på grund af den tosprogede baggrund har brugt non-verbale delprøver af test, men i samme undersøgelse er der angivet brug af 8 forskellige test/metoder – i modsætning til råd fra psykologer med ekspertise på området om at lægge vægten på observationer i undersøgelser af familier med etnisk minoritetsbaggrund.¹⁷ I undersøgelse af funktionsnedsat forældre erklærer psykologen at have taget højde for forælderen's handicap uden at forælderen forudgående er kompensationsundersøgt/tilstrækkeligt kompenseret i undersøgelsessituationen.

2 undersøgelser er som tidligere omtalt bestilt til at skulle inddrage kulturelle referencer og 1 undersøgelse af funktionsnedsatte forældre er en fornyet FKU foretaget efter at byretten i dom skrev: "Der bør foretages en kompensationsundersøgelse, hvorefter X's og Y's forældreevne på ny må vurderes."

Vi ser i RIFT et meget stort problem med plads til øjeblikkelig forandring i forhold til at ligebehandle i børne-ungesager generelt, og dermed også i disse vigtige undersøgelser.

¹⁷ Som henviset til/ beskrevet i RIFT's case samlingen Børne- ungesager i etniske minoritetsfamilier: (s.19): "Tværkulturel testning" Kapitel 8 i "at teste børn og unge: Om testmetoder i den psykologiske undersøgelse/ Ann-Charlotte Smedler og Eva Tideman. – Hans Reitzels Forlag, 2011.

Det er både dyrt og har store menneskelige omkostninger samt konsekvenser for sagsforløb, når der – som det gælder alle de 3 eksempler på undersøgelser med ligebehandlingsperspektiv – ikke i første omgang er taget højde for dette. Bedre end ingenting er undersøgelser, der som 2 af de 18 har så stort fokus på det kontekstuelle, at ligebehandlingsperspektivet automatisk kommer med. Dog savner vi i disse 2 undersøgelser specifik viden om den præcise kulturelle kontekst.

***Klager til Psykolognævnet** er et emne, som egentlig hører hjemme under omtale om forældrekompetenceundersøgelser generelt, men vi nævner det her, da RIFT først og fremmest har erfaring med at hjælpe med klager til Psykolognævnet om undersøgelser vedrørende manglende ligebehandling.*

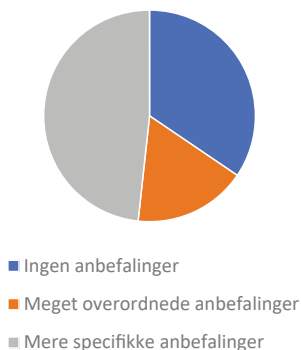
Psykolognævnet har en lang sagsbehandlingstid (vist op til 9 måneder), så af de 3 klager vi kender til, foreligger der kun svar på den ene, hvor Psykolognævnet ikke gav medhold på klage over manglende tilstrækkelige hensyn til forældrenes kulturelle baggrund mm. De øvrige klager om henholdsvis manglende brug af tolk/manglende hensyn til kulturbaggrund og mangel på forudgående kompensationsundersøgelse er der efter mange måneder endnu ikke kommet svar på.¹⁸

6. Angives der i erklæringen vejledende bemærkninger om, hvilken fremtidssituation der kan tjene barnet bedst? Og hvilken positiv rolle forældrene kan spille?

- Herunder anbefalinger af indsatser i forhold til forældrene
- Er undersøgelsen anvendelig i forhold til udviklingen af forældreskabet – herunder
- Kan anbefalinger omsættes i en forældrehandleplan/er der efterfølgende udarbejdet en anvendelig forældrehandleplan?

¹⁸ Hertil kommer, at Psykolognævnet vist fra årsskiftet (2018), som RIFT har forstået det, nu udelukkende er Tilsynsmulighed og ikke giver samme muligheder som tidligere i forhold til at være klageinstans.

Anbefalinger til forældrene?

10 undersøgelser bringer ingen anbefalinger om indsatser i forhold til forældrene men udelukkende anbefalinger om, hvad der bør ske i forhold til barnet. 5 undersøgelser bringer udelukkende overordnede anbefalinger om støtte til forældrene, som f.eks. familiebehandling, henvisning til psykiatrien.

14 undersøgelser har mere specifikke anbefalinger, som dog spænder over få linjer om at arbejde med mentalisering mm til mere detaljerede forslag til udviklingspunkter og indsatser (og tidsrum hvorefter det bør vurderes igen).

Vi mener, at de i alt 19 anbefalinger om indsatser til forældrene kunne bruges i forældrehandleplaner, især hvis forvaltninger opsøgte (f.eks. psykologisk) rådgivning om, hvilke indsatser, der kunne sættes ind med samt hjælp til opstilling af konkrete målsætninger.

Desværre ved vi, at ud fra de 19 undersøgelser med anbefalinger blev der kun i 5 tilfælde udarbejdet en brugbar forældrehandleplan¹⁹ (som der ofte har skullet arbejdes for i lang tid)

og i 9 tilfælde udarbejdet en "ikke-brugbar" forældrehandleplan, som f.eks. blot angiver "arbejde med forældreskab" som mål og "støttet samvær" som indsats uden at komme med konkrete mål.

2 FKU ligger umiddelbart forud for hjemgivelse og angiver begge anbefalinger om indsatser også til forældrene, men der er ikke udarbejdet hjemgivelsesplaner med konkrete mål og indsats for/støtte til forældreudvikling.

I 3 tilfælde er der slet ikke udarbejdet forældrehandleplan (selvom forældrene har ønsket det)

Næsten ingen af forældrehandleplanerne forholder sig til, hvordan der evalueres på målene. Selv hvor der i undersøgelserne er angivet meget specifikke mål og indsatser, har forældrene måttet "kæmpe" i lang tid for at få en brugbar forældrehandleplan¹. I nogle af disse sager blev der fra sagsbehandlerside givet udtryk for manglende forståelse af,

¹⁹ Forældrehandleplaner er med i RIFTs brev til kommuner om de vigtigste indsatser, og indgår således som emne i RIFTs planer om fremtidige temaarrangementer/evt. case-samlinger.

hvad psykologerne mente, uden at sagsbehandler opsøgte faglig ekspertise for at få det forklaret. Det har taget lang tid (op til 2 år), at få anbefalingerne omsat i planer og ikke alle indsatser er fulgt. En del af forældrehandleplanerne er fortsat så ukonkrete, at de er stort set uanvendelige.

I sager med en FKU med ret specifikke mål, er der eksempler på, at anbefalingen slet ikke følges. Som nævnt i eksemplet ovenfor, hvor familiebehandler ikke var bekendt med de specifikke anbefalinger i FKU.

Kun de færreste forældrehandleplaner er kvalitativt anvendelige og meget få følges op af kommunerne. Det er især et problem, at anbefalinger fra FKU og målsætninger i forældrehandleplanerne meget ofte ikke koordineres med familiebehandlingsindsats eller støtteindsatsen i de støttede samvær, som ofte er eneste indsats til forældrene.

Slutteligt takker vi fra RIFT, for at I har læst med så langt om disse vigtige emner.

Vi samler ikke op på alle delanalysepunkter eller konkluderer yderligere her, men lader det være op til læseren at samle viden fra det gennemgåede baggrundsmateriale og de bragte eksempler.

Der kan ikke være tvivl om, at rammerne på undersøgelsesområdet bør forbedres, såvel hvad angår kvalitet som retssikkerhed.

Vier i RIFT glade for samspillet med andre aktører om dette, herunder at Tænk tanken Justitia peger på såvel konkrete anbefalinger i forhold til forældrekompetenceundersøgelser som i forhold til det generelle klagesystem for anbringelsessager.

Vi håber, at det generelle klagesystem for anbringelsessager kan forbedres på en måde, så helt ukvalificerede forældrekompetenceundersøgelser ikke længere kan blive tungtvejende i tvangsanbringelsessager.

Ligesom vi i RIFT ser frem til på temaarrangementet 28/11 2018 om Kvalitet og retssikkerhed i undersøgelserne at høre nærmere om den norske Barnsakyndige Kommisjon og få drøftet i panel, om den mulighed – eller andre indsatser – kunne bruges i Danmark med henblik på at sikre kvalitet og dermed retssikkerhed ved udarbejdelsen og anvendelsen af forældrekompetenceundersøgelser.

Med venlig hilsen

*For RIFT
Susanne Munck*

APPENDIX: Fra lov og vejledning til loven

Loven siger

Lov om social service (Serviceloven) Børne -og Socialministeriet
LBK nr. 1114 af 30.august 2018, offentliggjort 4. september 2018.
www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=202239

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Undersøgelsen, der betegnes som en børnefaglig undersøgelse, gennemføres så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens undersøgelse, jf. stk. 1, skal anlægge en helhedsbetragtning, der medmindre konkrete forhold betyder, at et eller flere af nedenstående numre ikke er relevante i forhold til det pågældende barn eller den unge, skal omfatte barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritidsforhold og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 3. Som led i undersøgelsen skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Samtalen kan undlades, i det omfang barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtalens gennemførelse. Kan samtalen ikke gennemføres, skal oplysninger om barnets eller den unges synspunkter søges tilvejebragt. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor.

Stk. 4. I sin undersøgelse skal kommunalbestyrelsen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal under-

søgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. §§ 52, 76 og 76 a.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 6. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der desuden tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltningerne, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 7. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvis ikke kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 8. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. En undersøgelse kan gennemføres som én samlet undersøgelse for flere børn i familien, dog således at der tages højde for børnenes individuelle forhold.

Stk. 9. Hvis det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen, skal kommunen undersøge de vordende forældres forhold nærmere. Undersøgelsen gennemføres så vidt muligt i samarbejde med de vordende forældre. Stk. 4-8 finder anvendelse ved afgørelsen.

§ 51. Når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen under ophold på en institution eller indlæggelse på sygehus, herunder psykiatrisk afdeling. En sådan undersøgelse skal være afsluttet inden 2 måneder efter børn og unge-udvalgets afgørelse.

Stk. 2. Når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen ved benyttelse af det børnehus, som kommunen er tilknyttet, jf. § 50 a.

Stk. 3. En afgørelse efter stk. 1 og 2 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt

Vejledningen siger

Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier
(Vejledning nr. 3 til serviceloven)
Vejledning nr. 9007 af 7/1 2014
www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=158930

Her indsat udvalgte punkter

Indholdet i den børnefaglige undersøgelse

311. Det må tillægges stor betydning, at kommunalbestyrelsen foretager en tilstrækkelig grundig undersøgelse af barnets eller den unges og familiens forhold. Der skal på så tidligt et tidspunkt som muligt ske en kvalificeret afdækning af, om der er forhold, der bør resultere i iværksættelse af hjælpeforanstaltninger. Undersøgelsen skal i bekræftende fald også tilvejebringe et godt grundlag for at kunne vurdere, hvilke foranstaltninger der vil være formålstjenlige ud fra karakteren af problemerne. Den mest effektive indsats opnås således, hvis der fra starten iværksættes foranstaltninger, der er dækkende i forhold til barnets eller den unges problemer.

For de familier og børn, der modtager hjælp, er der ofte tale om en ophobning af flere sociale problemer, og man kan ikke forvente, at en indsats på et enkelt område kan løse problemerne. Derfor er det ofte nødvendigt med en bredspektret indsats, der sætter ind på flere niveauer af børnenes eller de unges og familiernes liv. Med henblik på at få afdækket barnets eller den unges og familiens problemer og ressourcer indeholder servicelovens § 50 krav om, at kommunalbestyrelsens børnefaglige undersøgelse som minimum skal omfatte seks faste punkter. Det drejer sig om følgende forhold:

- 1) Barnets eller den unges udvikling og adfærd, herunder om barnets eller den unges udvikling og adfærd påvirkes på en uhensigtsmæssig måde, der kan danne grundlag for særlig støtte, samt hvilke ressourcer barnet eller den unge har til at overvinde dette. For at belyse barnets eller den unges udvikling og adfærd kan man bl.a. se på den kognitive, den sociale og den motoriske udvikling.
- 2) Familieforhold, herunder familiens og netværkets sammensætning, sociale og økonomiske forhold, forældrenes omsorgsevne og eventuelle problemer med misbrug eller helbred m.v. Dette er nødvendigt for at forstå barnets behov for støtte og for at få afdækket de ressourcer, der kan indgå i støtten til barnet. Denne viden er nødvendig for at kunne tilrettelægge den bedste indsats for barnet eller den unge, hvor ressourcerne i familien eller netværket kan bidrage til at undgå en mere indgribende foranstaltning. Det er også centralt at få afdækket barnets eller den unges relationer til søskende, forældre uden del i forældremyndigheden, bedsteforældre og andre personer fra netværket, bl.a. med henblik på at hjælpe barnet eller den unge til at bevare vigtige relationer under en eventuel anbringelse uden for hjemmet.
- 3) Skoleforhold. Barnets skolegang er meget central. For det første spiller skolegangen en stor rolle for barnets eller den unges sociale liv her og nu. Skolegangen fylder således en stor del af barnets eller den unges hverdag. For det andet spiller skolen en vigtig rolle for barnets og den unges senere mulighed for at få et godt liv og bl.a. klare sig på arbejdsmarkedet. Det er derfor vigtigt at fokusere på, hvordan man kan støtte børns og unges skolegang. Navnlig hvis det kommer på tale at anbringe barnet uden for hjemmet, er det vigtigt, at man fastholder fokus på sammenhæng i uddannelses- og skoleforløbet. Undersøgelsen skal derfor afdække barnets skoleforhold, herunder hvordan barnet fungerer både fagligt og socialt, således at en eventuel foranstaltning kan tilrettelægges, så der tages højde for barnets eller den unges skoleforhold. Det er også vigtigt, at undersøgelsen afdækker, om barnet har et uacceptabelt højt skolefravær, da skolefravær kan være udtryk for, at barnet mistrives eller har problemer på andre områder.
- 4) Sundhedsforhold. Hos udsatte børn og unge ser man ofte uopdagede helbredsmæssige problemer, eventuelt fordi forældrene ikke selv tidligere har været tilstrækkeligt opmærksomme på barnets helbred. Sundhedsmæssige problemer kan i sig selv give barnet eller den unge dårligere livskvalitet og påvirke barnets helbred på sigt, og de kan desuden spille sammen med og forværre de sociale problemer. Derfor skal barnets eller den unges sundhedsforhold indgå i undersøgelsen. Det kan f.eks. indgå, om barnets vækst og udvikling er alderssvarende, om barnet har gennemført de almindelige forebyggende

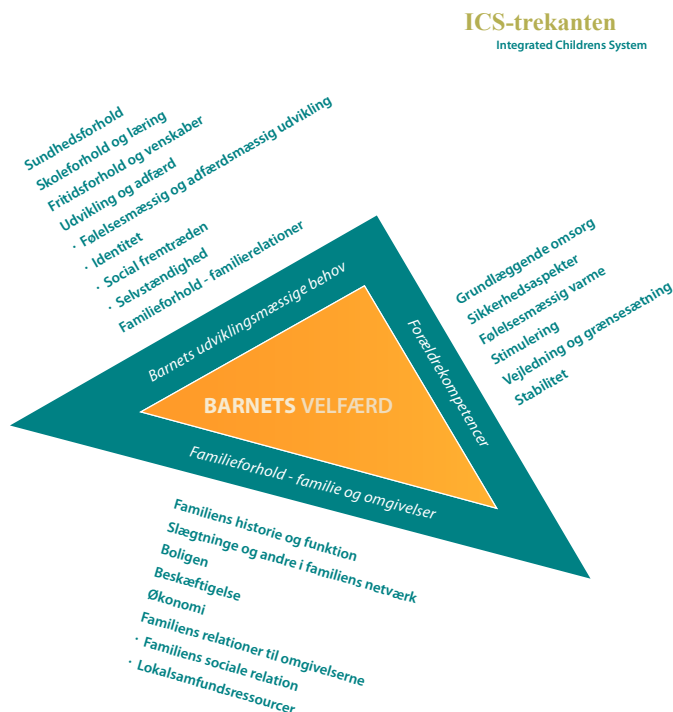
helbredsundersøgelser i almen praksis og i skolen og vaccinationer, og om der f.eks. er misbrugsproblemer, om der er tegn på allergier, astma, overvægt eller andre problemer. Det afhænger af den konkrete situation, hvilke forhold der bør sættes fokus på, og om der skal gennemføres supplerende lægeundersøgelser. Punktet kan også være relevant i forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne.

- 5) Fritidsforhold og venskaber. Fritidsforhold og venskaber kan være en del af problemet, idet vanskeligheder på disse områder kan bidrage til isolation og ensomhed. Omvendt kan de også være en del af løsningen når de kan bidrage til at bryde uheldige adfærdsmønstre, give nyttige netværk og give adgang til andre rollemodeller end dem, der findes i familien. Undersøgelsen skal derfor afdække barnets eller den unges aktuelle fritidsforhold og venskaber. Den forbindelse bør det overvejes, hvordan det kan gavne barnets eller den unges udvikling, hvis man i indsatsen fokuserer på at styrke fritidsforhold og venskaber.
- 6) Andre relevante forhold. Undersøgelsen skal dække alle de relevante forhold. Pkt. 1-5 angiver ikke udtømmende, hvilke spørgsmål kommunalbestyrelsen kan tage op i sin undersøgelse. Hvilke andre relevante forhold, der kan være tale om, vil afhænge af den konkrete sag, men her vil det ofte være relevant at inddrage det dagtilbud, som barnet evt. går i.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen afdækkes de seks punkter på følgende måde:

- 1) Udvikling og adfærd afdækkes under punkterne følelsesmæssig og adfærdsmæssig udvikling, identitet, social fremtræden og selvstændighed (i venstre side af ICS trekanten).
- 2) Familieforhold afdækkes under punkterne familieforhold – familierelationer (i venstre side af ICS trekanten), forældrekompetencer (højre side af trekanten) og familieforhold – familie og omgivelser (bunden af trekanten).
- 3) Skoleforhold under punktet skoleforhold og læring (i venstre side af ICS trekanten). Man skal være opmærksom på, at skoleforhold i ICS systematikken ikke kun dækker læring i skolen, men også i f.eks. dagtilbud, ungdomsuddannelse og evt. arbejde.
- 4) Sundhedsforhold afdækkes i det tilsvarende punkt sundhedsforhold (i venstre side af ICS trekanten). Man skal dog være opmærksom på, at sundhedsforhold i ICS systematikken også vedrører morens sundhedstilstand, når undersøgelsen vedrører et ufødt barn.

- 5) Fritidsforhold og venskaber i det tilsvarende punkt fritidsforhold og venskaber (i venstre side af ICS trekanten).
- 6) Andre relevante forhold afdækkes i de relevante punkter under barnets udviklingsmæssige behov, forældrekompetencer og familiens forhold (de tre sider i ICS trekanten).

Kommunalbestyrelsen skal i den konkrete sag vurdere, hvorvidt og i hvilket omfang hvert enkelt af de seks punkter er relevant at undersøge for det enkelte barn eller ung. I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen vurderer, at et punkt ikke er relevant i den konkrete sag, skal det kort begrundes, hvorfor et forhold ikke indgår i undersøgelsen (jf. punkt 314ff).

...

Særligt om undersøgelse af vordende forældre

320. Hvis vordende forældre har problemer af en karakter, så det må antages, at der kan være behov for at iværksætte en indsats over for barnet umiddelbart efter

fødslen, skal kommunalbestyrelsen foretage en undersøgelse af de vordende forældres forhold, jf. servicelovens § 50, stk. 9. Formålet med at foretage en undersøgelse, inden barnet fødes, er så tidligt som muligt at afdække ressourcer og problemer i familien, så den rigtige og tilstrækkelige foranstaltning kan vælges fra starten og eventuelt iværksættes, allerede inden barnet er født. Undersøgelsen kan eksempelvis afdække, om der er behov for særlig støtte, om der er grundlag for at anbringe barnet uden for hjemmet, herunder om anbringelsen skal ske for en tre-årig periode uden genbehandlingsfrist, læs herom i kapitel 16, eller om der er grundlag for at bortadoptere barnet uden samtykke, læs herom i kapitel 26.

Ligesom i sager om særlig støtte til børn og unge er det vigtigt, at en afgørelse om foranstaltninger i forhold til vordende forældre træffes på et velunderbygget grundlag. Undersøgelsen skal ikke følge de seks punkter, som anføres i § 50, stk. 2, men undersøgelsen skal på samme vis afdække ressourcer og problemer i de vordende forældres samlede situation, så det bliver muligt at iværksætte den rette foranstaltning. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med undersøgelsen indhente oplysninger fra de fagfolk, der er i kontakt med familien, herunder både oplysninger om, hvorvidt de vordende forældre har andre børn, og hvordan disse i så fald trives, og i forhold til de vordende forældres egne forhold.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen er der på samme måde ikke noget krav om, at punkterne under barnets udviklingsmæssige behov alle beskrives. Dog vil moderens sundhedstilstand kunne beskrives under »sundhedsforhold«. Til gengæld kan det være relevant at beskrive forældrekompetencer i forhold til barnets udviklingsmæssige behov samt familieforhold, så undersøgelsen kan afdække forældrenes muligheder og barrierer for at tilgodese barnets fremtidige behov.

Undersøgelsen af de vordende forældres forhold skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med de vordende forældre selv. Se også pkt. 303 ovenfor for generel vejledning om samarbejdet med forældre om undersøgelsen.

Betegnelsen vordende forældre omhandler både gravide enlige kvinder, gifte og samlevende par, uanset om der er tale om den biologiske far.

Hvordan gennemføres undersøgelsen, servicelovens § 50, stk. 5

321. Det præciseres i servicelovens § 50, stk. 5, at undersøgelsesresultatet skal tilvejebringes ved en tværfaglig indsats fra kommunens side, og at undersøgelsen i videst muligt omfang må inddrage allerede foreliggende viden, f.eks. hos barnets dagtilbud, skole, sundhedsplejerske eller andre, der har kendskab til barnets eller den unges forhold.

Ved starten af en undersøgelse må det således afklares, hvad der allerede foreligger af værdifuld viden om barnets eller den unges forhold i kommunen og dermed hvilke forhold, der på denne baggrund herefter kræver en yderligere undersøgelse. Herved opnås, at den foreliggende viden om barnet eller den unge ikke går tabt, og at undersøgelsen ikke bliver mere vidtgående end højst nødvendigt.

Oplysninger fra relevante fagfolk skal ikke nødvendigvis indhentes skriftligt. I nogle tilfælde vil det være tilstrækkeligt, at sagsbehandleren telefonisk kontakter eksempelvis barnets klasselærer, sundhedsplejerske, den praktiserende læge, de pædagoger i dagtilbuddet, som er tæt på barnet etc. De centrale dele af fagfolkenes udtalelser om barnet skal blot refereres skriftligt i sagen.

Normalt vil kommunen selv kunne foretage den fornødne undersøgelse, men undertiden vil det være nødvendigt ved mere omfattende undersøgelser at indhente bistand fra særlige sagkyndige uden for forvaltningen. Kommunen skal, hvis det er påkrævet, lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog. Selve udredningen kan foretages af en ikke-autoriseret psykolog, dog således at udredningen foretages under supervision af en autoriseret psykolog og under den autoriserede psykologs ansvar.

Er der behov for at få barnet eller den unge undersøgt af en læge eller en psykolog, er det af hensyn til sagens forløb vigtigt at inddrage forældrene i forbindelse med valg af undersøgende læge eller psykolog.

Hvis forældrene ønsker, at en bestemt læge eller psykolog gennemfører undersøgelsen, må det anbefales, at kommunen altid overvejer, om forældrenes ønske kan imødekommes. Det kan have stor betydning for forældrenes accept af det videre forløb, at de har tillid til undersøgeren.

...

Krav til redegørelsen for den børnefaglige undersøgelse efter § 50, stk. 6

323. Servicelovens § 50, stk. 6 fastsætter, hvilke krav der skal stilles til kommunens redegørelse for undersøgelsens resultater. Opregningen af disse krav i loven har til hensigt at understrege betydningen af en grundig undersøgelse og skal tillige tjene som retningslinje for kommunens virksomhed. Et målrettet arbejde med de indledende undersøgelser må tillægges en betydelig værdi for sagens senere forløb.

Bestemmelsen angiver en skillelinje i forhold til, om arbejdet for at hjælpe barnet eller den unge skal fortsættes, fordi det vurderes, at det er nødvendigt at iværksætte

en hjælpeforanstaltning, eller om sagen skal henlægges. Uanset om sagen skal fortsættes eller henlægges, skal der ligge en begrundelse for beslutningen på sagen.

Viser undersøgelsen, at der er behov for at iværksætte en hjælpeforanstaltning, må der på baggrund af den viden om barnet eller den unge, familien og omgivelserne, som er opsamlet gennem undersøgelsen, gøres rede for, hvilke af de mulige hjælpeforanstaltninger efter servicelovens § 52 der må anses for at være den eller de bedste i det foreliggende tilfælde.

Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der i redegørelsen for undersøgelsens resultater tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Det skal således vurderes, om den umiddelbare vurdering af barnets behov for støtte bakkes op af resultaterne af den børnefaglige undersøgelse, ligesom der i beslutningen om, hvilken konkret støtte der skal iværksættes, skal tages højde for, at barnet eller den unge allerede er inde i et støtteforløb, som det kan være hensigtsmæssigt at fortsætte, hvis det fortsat vurderes at opfylde barnets eller den unges behov.

Undersøgelsen og dens konklusioner er dermed grundlaget for, at der i handleplanen kan ske en mere omfattende og dækkende beskrivelse af indsatsen.

Handleplanen skal angive indholdet af den valgte foranstaltning og opstille de mål, der søges opnået med hjælpeforanstaltningerne, mens redegørelsen i undersøgelsen kan pege på hvilken art af foranstaltninger, der bør overvejes. Da mål for den konkrete indsats først opstilles i handleplanen, er der således ikke noget krav om, at der allerede i forbindelse med undersøgelsen redegøres for, hvilken specifik navngiven foranstaltning der skal anvendes. Det vil således være tilstrækkeligt, at redegørelsen angiver, hvilke af barnets forhold det er nødvendigt at handle på, samt anfører hvilken art af hjælpeforanstaltninger, der må anses for egnede. Det kan f.eks. være, om der er brug for støtte i hjemmet eller om barnet skal anbringes uden for hjemmet, uden at det her afgøres, præcis hvilken form for støtte i hjemmet der er brug for, eller hvor barnet konkret skal anbringes.

Familiens egne ressourcer og spørgsmålet om, hvorvidt disse med den fornødne hjælp kan styrkes, er af afgørende betydning for valget af hjælpeforanstaltninger. Der skal derfor tillige redegøres for de forhold i familien og hos barnet eller den unge, som kan bidrage til at klare vanskelighederne, og for på hvilken måde disse forhold vil kunne styrkes. Ud over familiens og barnets eller den unges forhold må der i denne forbindelse også redegøres for, om der i barnets eller den unges omgivelser i øvrigt, f.eks. gennem støtte fra andre nære familiemedlemmer, er mulighed for at hente hjælp til overvindelse af vanskelighederne. Ligeledes bør redegørelsen ikke

alene indeholde en angivelse af, hvilke muligheder inden for det sociale system der efter kommunens opfattelse vil kunne afhjælpe problemerne, men den bør også inddrage andre muligheder, f.eks. i forhold til skole, fritid m.v.

Med hensyn til valget af den rette hjælpeforanstaltning, skal kommunalbestyrelsen vælge den eller de hjælpeforanstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse, jf. servicelovens § 52, stk. 1.

324. En beskrivelse af den holdning, som indehaveren af forældremyndigheden og barnet eller den unge har til arten af foranstaltningerne, skal have en fremtrædende plads i undersøgelsens redegørelse. Den holdning, som forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge har til iværksættelse af en hjælpeforanstaltning, kan få stor betydning for sagens videre forløb. Et samtykke, der opnås fra forældremyndighedsindehaveren uden at dække dennes reelle holdning til den eller de tilbudte typer af hjælpeforanstaltninger, kan give anledning til problemer i sagens videre forløb, f.eks. i form af umotiverede begæringer om hjemgivelse. Disse problemer kan vise sig at være større end de problemer, som en tvangsmæssig anbringelse rejser. Det er derfor vigtigt, at forvaltningen fører en grundig dialog med forældrene og barnet eller den unge, så der i givet fald foreligger et informeret samtykke.

320. Hvis vordende forældre har problemer af en karakter, så det må antages, at der kan være behov for at iværksætte en indsats over for barnet umiddelbart efter fødslen, skal kommunalbestyrelsen foretage en undersøgelse af de vordende forældres forhold, jf. servicelovens § 50, stk. 9. Formålet med at foretage en undersøgelse, inden barnet fødes, er så tidligt som muligt at afdække ressourcer og problemer i familien, så den rigtige og tilstrækkelige foranstaltning kan vælges fra starten og eventuelt iværksættes, allerede inden barnet er født. Undersøgelsen kan eksempelvis afdække, om der er behov for særlig støtte, om der er grundlag for at anbringe barnet uden for hjemmet, herunder om anbringelsen skal ske for en tre-årig periode uden genbehandlingsfrist, læs herom i kapitel 16, eller om der er grundlag for at bortadoptere barnet uden samtykke, læs herom i kapitel 26.

Ligesom i sager om særlig støtte til børn og unge er det vigtigt, at en afgørelse om foranstaltninger i forhold til vordende forældre træffes på et velunderbygget grundlag. Undersøgelsen skal ikke følge de seks punkter, som anføres i § 50, stk. 2, men undersøgelsen skal på samme vis afdække ressourcer og problemer i de vordende forældres samlede situation, så det bliver muligt at iværksætte den rette foranstaltning. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med undersøgelsen

indhente oplysninger fra de fagfolk, der er i kontakt med familien, herunder både oplysninger om, hvorvidt de vordende forældre har andre børn, og hvordan disse i så fald trives, og i forhold til de vordende forældres egne forhold.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen er der på samme måde ikke noget krav om, at punkterne under barnets udviklingsmæssige behov alle beskrives. Dog vil moderens sundhedstilstand kunne beskrives under »sundhedsforhold«. Til gengæld kan det være relevant at beskrive forældrekompetencer i forhold til barnets udviklingsmæssige behov samt familieforhold, så undersøgelsen kan afdække forældrenes muligheder og barrierer for at tilgodese barnets fremtidige behov.

Undersøgelsen af de vordende forældres forhold skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med de vordende forældre selv. Se også pkt. 303 ovenfor for generel vejledning om samarbejdet med forældre om undersøgelsen.

Betegnelsen *vordende forældre* omhandler både gravide enlige kvinder, gifte og samlevende par, uanset om der er tale om den biologiske far.

Formand Den børnefaglige undersøgelse (§50)/ forældrekompetenceundersøgelserne

Hvordan sikres kvalitet og retssikkerhed?

TEMA-ARRANGEMENT om kvaliteten af undersøgelser på børne-ungeområdet (§ 50 undersøgelser med vægt på forældrekompetenceundersøgelser)

Onsdag 28. november 2018 kl. 10-16 Valby Kulturhus
Valgårdsvej 4, 2500 Valby (ved Toftegårdplads)

Mødeindhold og baggrund

Den børnefaglige undersøgelse (§50) og forældrekompetenceundersøgelser er vigtige omdrejningspunkter i børns, unges og familiers møde med forvaltningen, ikke mindst i anbringelsessager. Undersøgelserne har stor betydning for afgørelser og for sagernes udvikling.

Deterkomplekstaterundersøge børn, unge og familiers udfordringer, ressourcer og kompetencer. Forholdet mellem metodefrihed og retssikkerhed på undersøgelsesområdet har i årevis været et debatteret emne. Gennemførelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser er ikke lovreguleret. Kommuner kan udarbejde den socialfaglige undersøgelse på mange forskellige måder.

På temadagen giver foreningen RIFT caseeksempler på undersøgelsesforløb, hvor manglende kvalitet og retssikkerhed har haft store konsekvenser for sagernes videre forløb.

Vi sætter fokus på emnet i kølvandet på tænketanken Justitia, som netop har udgivet rapport om tvangsanbringelser, indeholdende anbefalinger om blandt andet bedring af retssikkerheden, når der udføres forældrekompetenceundersøgelser. I Norge har man et organ: Barnsaksyndig Kommisjon, som skal sikre kvaliteten af undersøgelserne. Begge disse løsningsforslag vil blive belyst, suppleret af fokus på den indholdsmæssige side af undersøgelserne.

Som afslutning drøftes der i paneldebat - med deltagelse af blandt andet politikere fra Folketinget - mulige lovgivningsmæssige og organisatoriske tiltag for at forbedre retssikkerhed og sikre undersøgelseernes kvalitet.

Tilmelding og betaling

Tilmelding og betaling sker via vores hjemmeside www.rift.center/tema-arrangementer

Pris 400 kr. incl. forplejning: Kaffe/the, sandwich + 35 kr. i billetgebyr til Biletto.

Vi anbefaler hurtig tilmelding.

Mail sus.munck@mail.tele.dk, hvis du ikke har økonomisk mulighed for at betale.

Vi har et mindre antal fripladser til rådighed.

Arrangør

Foreningen RIFT (Foreningen for Retssikkerhed i Familiers Trivsel)

Program

Registrering og kaffe/te, lidt brød fra kl. 9.30

- 10.00 - 10.10 **Velkomst ved formanden for RIFT, Susanne Munck:** Kort om baggrund og program for tema-arrangementet herunder henvisning til udleverede små cases, der illustrerer problemer på området.
- 10.10 - 10.40 (incl. spørgsmål fra salen) **Cand. jur. Bente Adolphsen:**
Hvad siger loven og hvordan ser virkeligheden ud - hvor går det galt?: Erfaringer med og analyse af udfordringer ved udarbejdelse og anvendelse af den børnefaglige undersøgelse/(§ 50 med fokus på forældrekompetenceundersøgelser).
- 10.40 - 11.10 (incl. spørgsmål fra salen) Susanne Munck/ formand for RIFT. Hvordan går det i DK med at udføre den gode undersøgelse? Eksempel fra cases med henvisning til forskning og anbefalinger.
- 11.10 - 11.25 Kort kaffe/te-pause.
- 11.25 - 11.55 (incl. spørgsmål fra salen) **Psykolog Karen Krag:**
Udarbejdelse af forældrekompetenceundersøgelser i Danmark: Erfaringer fra egen praksis og vurdering af feltet.
- 11.55 - 12.25 (incl. spørgsmål fra salen) **Psykolog, tidligere Børneombudsmand Reidar Hjermann, Norge:**
Hvad gør man i Norge for at sikre kvalitet og retssikkerhed? Herunder om Barnsakkynndig Kommisjon som kvalitetssikring af undersøgelser.
- 12.30 - 13.15 **Frokostpause:** Sandwich.
- 13.15 - 13.45 (incl. spørgsmål fra salen) **Cand. jur. Sofie Kryger/Justitia:**
Sagsbehandlingens kvalitet, herunder forældrenes manglende rettigheder i forbindelse med forældrekompetenceundersøgelser.
- 13.45 - 14.15 (incl. spørgsmål fra salen) **Psykolog, tidligere Børneombudsmand Reidar Hjermann:**
Undersøgelsernes proces og indhold herunder om den gode undersøgelse – erfaringer fra Norge og første indtryk af det danske system.
- 14.15 - 14.30 Kaffe/te-pause.
- 14.30 - 15.45 **Paneldebat med ovenfor nævnte oplægsholdere og politikere:**
Medlemmer af Social-, Indenrigs- og Børneudvalget: Trine Torp, socialordfører mm/SF, Karina Adsbøl, Handicap- og ligestillingsordfører/DF og Psykolognævnet, inviteret

Om sikring af retssikkerhed og kvaliteten af undersøgelser. Skal vi gøre som i Norge: Etablere en kommission? Skal vi følge Justitias` anbefalinger? Yderligere ideer til at sikre kvalitet og forbedre retssikkerheden, når der udføres undersøgelser i børne-ungesager?
- 15.45 - 16.00 Opsummering og farvel og tak for i dag v. RIFT.

At blive undersøgt:
Case-samling om børnefaglige undersøgelser og forældrekompetenceundersøgelser -
med fokus på retssikkerhed og kvalitet
ved
Susanne Munck

Udarbejdet i forbindelse med
Temaarrangementet: Den børnefaglige undersøgelse (\$50)/
forældrekompetenceundersøgelserne.
Hvordan sikres kvalitet og retssikkerhed?
28. november 2018

Arrangeret af
Foreningen RIFT (Retssikkerhed i Familiers Trivsel) www.rift.center

Omslag og illustration
Malerier af Jenny Malena Högberg,
Omslag og grafik Susie Mikkelsen, www.collagemageri.dk

Case-samlingen i hæfteform kan mod betaling af porto rekvireres hos:
RIFT
info@rift.center
downloades fra www.rift.center

Kontakt for yderligere informationer
Susanne Munck, formand for RIFT, tlf.: 40 75 07 58
sus.munck@mail.tele.dk

